

BIOGRAFICKÝ SLOVNÍK ČESKÝCH ZEMÍ

Dig–Doš

HISTORICKÝ ÚSTAV AV ČR

BSCZ

BIOGRAFICKÝ SLOVNÍK ČESKÝCH ZEMÍ

Dig–Doš

BSCZ

HISTORICKÝ ÚSTAV AV ČR

Redakce:

Jana Brabencová

Marcella Husová

Martin Kučera

Marie Makariusová

Jiří Martínek

Gustav Novotný

Pavla Vošahlíková – vedoucí projektu

© doc. PhDr. Pavla Vošahlíková, DrSc., za autorský kolektiv Biografického slovníku českých zemí

Historického ústavu AV ČR, v. v. i., 2010

© Libri, 2010

ISBN 978-80-7277-416-6

ISBN 80-7277-214-7 (soubor)

ISBN 80-7277-215-5 (1. sv.)

ISBN 80-7277-252-X (2. sv.)

ISBN 80-7277-287-2 (3. sv.)

ISBN 80-7277-299-6 (4. sv.)

ISBN 80-7277-309-7 (5. sv.)

ISBN 978-80-7277-239-1 (6. sv.)

ISBN 978-80-7277-248-3 (7. sv.)

ISBN 978-80-7277-257-5 (8. sv.)

ISBN 978-80-7277-366-4 (9. sv.)

ISBN 978-80-7277-367-1 (10. sv.)

ISBN 978-80-7277-368-8 (11. sv.)

ISBN 978-80-7277-415-9 (12. sv.)

OBSAH

Struktura slovníkového hesla	VII
Seznam zkratek	VIII
Seznam autorů hesel	XV
Redakční rada	XVII
Biografický slovník českých zemí: Dig–Doš	216

STRUKTURA SLOVNÍKOVÉHO HESLA (BIOGRAMU)

1. *Záhlaví.* Obsahuje příjmení a jméno (křestní), má-li osobnost více jmen, uvádějí se nezkráceně všechna a v závorce další možné varianty. Dále záhlaví obsahuje datum (den, měsíc, rok) a místo narození a úmrtí. Nejsou-li tato data v úplnosti známa, registrují se pouze údaje zjištěné a ověřené. Následuje výstižná a obecně srozumitelná definice profese nebo veřejného působení osobnosti.

2. *Životopisná a hodnotící část.* Tvoří hlavní část biografického hesla. Obsahuje stručný životopis se základními chronologicky řazenými daty o vzdělání, profesní a veřejné činnosti, o místech působení, dosažených titulech, hodnostech, významnějších cenách a vyznamenáních aj. s výstižnou charakteristikou a zhodnocením této činnosti v historických, společensko-politických a kulturních souvislostech. Životopisná a hodnotící část jsou účelově propojeny. Užívá se úsporného slovníkového slohu a zpravidla minulého času.

3. *Bibliografická část.* Pod zkratkou „**D:**“ je uveden výběrově seznam vlastních prací, u uměleckých osobností hlavní výtvarná a architektonická díla, výstavy, hudební opusy, režijní práce, role apod. v chronologickém řazení. Pod zkratkou „**L:**“ je výběrově zařazena základní literatura o osobnosti s případnými odkazy na jiná lexikální díla nebo na jiné prameny použité ke zpracování hesla. Místo vydání díla se uvádí v souladu s lexikografickými zvyklostmi zpravidla u zahraničních publikací. Pod zkratkou „**P:**“ jsou základní informace o uložení písemné pozůstalosti, pokud je zásadního významu, a o dalších památkách vztahujících se k osobnosti.

SEZNAM ZKRATEK

ZKRATKY INSTITUCÍ

AMU	Akademie múzických umění
AMZV	Archiv ministerstva zahraničních věcí
ANM	Archiv Národního muzea
AV ČR	Akademie věd České republiky
AVU	Akademie výtvarných umění
BBC	British Broadcasting Corporation
ČAVU	Česká akademie věd a umění
ČAZ	Česká akademie zemědělská
ČČK	Československý (Český) červený kříž
ČF	Česká filharmonie
ČFVU	Československý (Český) fond výtvarných umění
ČKD	Českomoravská Kolben-Daněk
ČNB	Česká národní banka
ČNR	Česká národní rada
ČOS	Československá (Česká) obec sokolská
ČR	Česká republika
ČSAV	Československá akademie věd
ČSAZ	Československá akademie zemědělská
ČSL	Československá strana lidová
ČSNS	Československá strana národně socialistická
ČSR	Československá republika, Československo
ČSS	Československá strana socialistická
ČSSD	Československá (Česká) strana sociálně demokratická
ČSSR	Československá socialistická republika
ČSTV	Československý svaz tělesné výchovy
ČTK	Československá (Česká) tisková kancelář
ČVŠT	Česká vysoká škola technická
ČVTS	Československá vědecko-technická společnost
ČVUT	České vysoké učení technické
DAMU	Divadelní fakulta Akademie múzických umění
DTJ	Dělnická tělocvičná jednota
FAMU	Filmová a televizní fakulta Akademie múzických umění
FDTJ	Federace dělnických tělocvičných jednot
Gestapo	Geheime Staatspolizei (Tajná státní policie)
GHMP	Galerie hlavního města Prahy
HAMU	Hudební fakulta Akademie múzických umění
IBBY	International Board of Books for Young People
JAMU	Janáčkova akademie múzických umění
JUV	Jednota umělců výtvarných
JZD	Jednotné zemědělské družstvo
KČSN	Královská česká společnost nauk
KSČ	Komunistická strana Československa
LA NM	Literární archiv Národního muzea

LA PNP	Literární archiv Památníku národního písemnictví
ME	mistrovství Evropy
MG	Moravská galerie
MHMP	Muzeum hlavního města Prahy
MNO	ministerstvo národní obrany
MS	mistrovství světa
MU	Masarykova univerzita
MV	ministerstvo vnitra
MZA	Moravský zemský archiv
MZLU	Mendelova zemědělská a lesnická univerzita
MZM	Moravské zemské muzeum
MZV	ministerstvo zahraničních věcí
NA	Národní archiv (do roku 2004 SÚA)
ND	Národní divadlo
NDR	Německá demokratická republika
NF	Národní fronta
NG	Národní galerie
NK	Národní knihovna
NM	Národní muzeum
NOÚZ	Národní odborová ústředna zaměstnanecká
NS	Národní shromáždění
NSDAP	Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei (Německá nacionálně socialistická dělnická strana)
NTM	Národní technické muzeum
NV	národní výbor
OH	olympijské hry
ON	Obrana národa
OŽK	Obchodní a živnostenská komora
p. a.	podnikový archiv
PÚ	Politické ústředí
PVVZ	Petiční výbor Věrní zůstaneme
RAF	Royal Air Force
ROH	Revoluční odborové hnutí
SA	Sturmabteilung (Úderný oddíl)
SAV	Slovenská akademie věd
SČSP	Svaz československo-sovětského přátelství
SČUG	Sdružení českých umělců a grafiků. Galerie Hollar
SD	Sicherheitsdienst (Bezpečnostní služba)
SdP	Sudetendeutsche Partei (Sudetoněmecká strana)
SIA	Spolek československých inženýrů a architektů
SNB	Sbor národní bezpečnosti
SNR	Slovenská národní rada
SOA	státní oblastní archiv
SOKA	státní okresní archiv
SPB	Svaz protifašistických bojovníků
SR	Slovenská republika
SRN	Spolková republika Německo
SS	Schutzstaffel (Ochranný oddíl)
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik
SÚA	Státní ústřední archiv (od roku 2005 NA)
SVU	Svaz výtvarných umělců
UB	Umělecká beseda
ÚČL	Ústav pro českou literaturu AV ČR

UJEP	Univerzita Jana Evangelisty Purkyně
UK	Univerzita Karlova
UMPRUM	Uměleckoprůmyslová škola
ÚNV	Ústřední národní výbor
UP	Univerzita Palackého
UPM	Uměleckoprůmyslové muzeum
USA	Spojené státy americké
ÚV	ústřední výbor
ÚVOD	Ústřední vedení odboje domácího
ÚVTI	Ústředí vědeckotechnických informací
ÚVTIZ	Ústředí vědeckotechnických informací pro zemědělství
VHA	Vojenský historický archiv
VHM	Vojenské historické muzeum
VHS	Vlastenecko-hospodářská společnost
VŠE	Vysoká škola ekonomická
VŠCHT	Vysoká škola chemicko-technologická
VŠT	Vysoká škola technická
VŠUP	Vysoká škola uměleckoprůmyslová
VŠZ	Vysoká škola zemědělská
VTs	Vědecko-technická společnost
VÚA	Vojenský ústřední archiv
VUT	Vysoké učení technické
YMCA	Young Men's Christian Association
YWCA	Young Women's Christian Association
ZA	Zemský archiv
ZM	Zemědělské muzeum
ZNV	Zemský národní výbor

SEZNAM ZKRATEK K POUŽITÉ LITERATUŘE

- AČA** – Almanach České akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, sv. 1–50, Praha 1891–1940.
- AČL** – Michal Navrátil, Almanach českých lékařů, Praha 1913.
- AČP** – Michal Navrátil, Almanach českých právníků, Praha 1930.
- ADB** – Allgemeine Deutsche Biographie, d. 1–56, Leipzig 1875–1912.
- Adler** – Adler. Zeitschrift für Genealogie und Heraldik (1881–1883 Monatsblatt des Heraldisch-Genealogischen Vereines „Adler“; 1883–1925 Monatsblatt der [k. k.] Heraldischen Gesellschaft „Adler“; 1926–38 Monatsblatt der Heraldisch-Genealogischen Gesellschaft „Adler“; 1939–44 Adler. Monatsblatt der Vereine für Sippenforschung in der Ostmark), Wien 1881–.
- Album representantů** – Album representantů všech oborů veřejného života československého, ed. F. Sekanina, Praha 1927.
- AMM** – Acta Musei Moraviae, viz ČMZM.
- AR** – Archeologické rozhledy, Praha 1949–.
- Architekti** – Pavel Vlček a kol., Encyklopedie architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách, Praha 2004.
- AUC** – Acta Universitatis Carolinae, Praha 1960–.
- Balling 1** – Mads Ole Balling, Von Reval bis Bukarest. Statistisch-Biographisches Handbuch der Parlamentarier der deutschen Minderheiten in Ostmittel- und Südosteuropa 1919–1945, d. 1–2, Kopenhagen 1991.
- Bartoš: PD činohra** – Jan Bartoš, Prozatímní divadlo a jeho činohra, Praha 1937.
- Bartoš: PD opera** – Josef Bartoš, Prozatímní divadlo a jeho opera, Praha 1938.
- BHDE** – Biographisches Handbuch der deutschen Emigration, d. 1–3, München 1999.
- BHJb** – Berg- und Hüttenmännisches Jahrbuch der k. k. Montan-Lehranstalt zu Leoben und Příbram, Wien 1851–1937.
- Bílková** – Pavla Bílková, Biografický slovník techniků, manažerů a hospodářských pracovníků, kteří se zasloužili o rozvoj ostravsko-karvinského revíru před rokem 1918, in: Studie o Těšínsku 7, 8. Okresní vlastivědné muzeum Český Těšín 1979–80.
- Birk** – Alfred Birk, Die Deutsche Technische Hochschule in Prag 1806–1931, Prag 1931.
- BJB** – Rudolf M. Wlaschek, Biographia Judaica Bohemiae, Dortmund 1995.

- BL** – Biographisches Lexikon zur Geschichte der Böhmisches Länder, d. 1–3 (A–S), München – Wien 1979–.
- BLDMF** – Ludmila Hlaváčková, Petr Svobodný, Biographisches Lexikon der deutschen Medizinischen Fakultät in Prag 1883–1945, Praha 1998.
- BLS** – Biografický lexikón Slovenska, d. 1–3 (A–H), Martin 2002–.
- Bohemia** – Bohemia. Jahrbuch des Collegium Carolinum, od 1980 jako Zeitschrift für Geschichte und Kultur der Böhmisches Länder, München 1960–.
- BOS** – Český slovník bohovědný, ed. Josef Tumpach, Antonín Podlaha, d. 1–5 (A–Itálie), Praha 1912–1930.
- Brockhaus** – Der Grosse Brockhaus. Handbuch des Wissens, sv. 1–20, Leipzig 1928–1935 (15. vyd.).
- Brockhaus D** – Dodatky, d. 21, Leipzig 1936 (15. vyd.).
- BSPLF** – Biografický slovník pražské lékařské fakulty 1348–1939, d. 1–2, Praha 1988–1993.
- Catalogus cleri** – Catalogus venerabilis cleri saecularis et regularis archidioeceseos Pragensis pro anno Domini 1741–.
- César – Černý** – Jaroslav César, Bohumil Černý, Politika německých buržoazních stran v Československu v letech 1918–1938, d. 1–2, Praha 1962.
- Cyril** – Cyril, český hudební časopis, Praha 1874–1948.
- Czeike** – Felix Czeike, Historisches Lexikon Wien in 6 Bänden, Wien 2004.
- Czikann** – Johann J. H. Czikann, Franz Graeff, Oesterreichische National-Encyklopaedie, oder alphabetische Darlegung der wissenschaftlichsten Eigenthümlichkeiten des österreichischen Kaiserthumes..., d. 1–6, Wien 1835–1837.
- Čaňová** – Eliška Čaňová, Slovník představitelů katolické církevní správy v Čechách v letech 1848–1918, Praha 1995.
- Čas. mineral. geol.** – Časopis pro mineralogii a geologii, Praha 1956–1992.
- ČAVU** – Alena Šlechtová, Josef Levora, Členové České akademie věd a umění 1890–1952, 2. vyd., Praha 2004.
- ČBS** – Československý biografický slovník, Praha 1992.
- ČCH** – Český časopis historický (1950–1989 jako Československý časopis historický), Praha 1895–.
- ČL** – Český lid, Praha 1891–.
- ČLČ** – Časopis lékařů českých, Praha 1862–.
- ČMM** – Časopis Matice moravské, Brno 1869–.
- ČMZM** – Časopis Moravského zemského musea (Acta Musei Moraviae), Brno 1901–.
- ČNM** – Časopis Národního muzea (1827–1830 jako Časopis Společnosti Vlastenského museum v Čechách; 1831–1854 jako Časopis Českého museum; 1855–1922 jako Časopis Musea Království českého; 1923– jako Časopis Národního musea), Praha 1827–.
- Čornejová – Fechtnerová** – Ivana Čornejová, Anna Fechtnerová, Životopisný slovník Pražské univerzity. Filozofická a Teologická fakulta 1654–1773, Praha 1986.
- ČS** – Čeští spisovatelé 19. a počátku 20. století, 2. vyd., Praha 1982.
- ČsB** – Československo – Biografie, d. 1–3, 1936–1941.
- Čs. neurol.** – Československá neurologie a neurochirurgie, Praha 1904–.
- ČSPSČ** – Časopis společnosti přátel starožitností českých, Praha 1893–1963, 2008–.
- ČVUT** – František Jílek, Václav Lomič, Dějiny Českého vysokého učení technického, d. 1, sv. 1–2, Praha 1973, 1978.
- DA** – Deutsche Arbeit. Monatsschrift für das geistige Leben der Deutschen in Böhmen, sv. 1–18, Praha 1901–1918.
- DaS (ĎaS)** – Dějiny a současnost, Praha 1959–1969; 1990–.
- Dalibor** – Dalibor, český hudební časopis, Praha 1879–1913; 1919–1927.
- DBE** – Deutsche Biographische Enzyklopädie, d. 1–10, München 1995–1999.
- DČD** – Dějiny českého divadla, d. 1–4, Praha 1968–1983.
- DČVU** – Dějiny českého výtvarného umění, d. 1–6, Praha 1984–2007.
- DČŽ** – Milena Beránková, Fraňo Ruttkay, Dějiny československé žurnalistiky, d. 1–2, Praha 1981–1984.
- Dlabáč** – Gottfried Johann Dlabáč, Allgemeines historisches Künstler-Lexikon für Böhmen und zum Theil auch für Mähren und Schlesien, d. 1–3, Prag 1815.
- DLČ** – Jan Jakubec, Dějiny literatury české, d. 1–2, Praha 1929, 1934.
- DUK** – Dějiny Univerzity Karlovy, d. 1–4, Praha 1995–1999.
- DVT** – Dějiny věd a techniky, Praha 1968–.
- EBL** – Josef Weinmann, Egerländer Biographisches Lexikon, d. 1–2, Bayreuth 1985–1987.
- EČVU** – Emanuel Poche, Encyklopedie českého výtvarného umění, Praha 1975.
- EJ** – Antonín Matzner, Ivan Poledňák, Igor Wasserberger, Encyklopedie jazzu a moderní populární hudby. Část jmenná: Československá scéna, Praha 1990.
- ESL** – Encyklopédia Slovenska, d. 1–6, Bratislava 1977–1982.

- ETK 1** – Encyklopedie tělesné kultury, d. 1–2, Praha 1963–1964.
- ETK 2** – Encyklopedie tělesné kultury, d. 1–2, Praha 1988.
- Ficek** – Viktor Ficek, Biografický slovník širšího Ostravska, seš. 1–5, Opava 1972–1983.
- FP** – Šárka Bartošková, Luboš Bartošek, Filmové profily. Českoslovenští scenáristé, režiséři, kameramani, hudební skladatelé a architekti hraných filmů, Praha 1986.
- FPH** – Šárka Bartošková, Luboš Bartošek, Filmové profily 2. Českoslovenští filmoví herci, d. 1–2, Praha 1990.
- FRB** – Fontes rerum Bohemicarum. Prameny dějin českých, ed. Josef Emler, Praha 1873–.
- Giebisich – Gugitz** – Hans Giebisich, Gustav Gugitz, Bio-bibliographisches Literaturlexikon Österreichs von den Anfängen bis zur Gegenwart, Wien 1964.
- GIÖ** – Die Grossindustrie Österreichs, d. 1–6, Wien 1898.
- Grove** – The New Grove Dictionary of Music and Musicians, d. 1–29, London 2001.
- Grove Opera** – The New Grove Dictionary of Opera, d. 1–4, London 1992, 1994.
- Heller** – Hermann Heller, Mährens Männer der Gegenwart. Biographisches Lexikon, d. 1–4, Brünn 1885–1892 (1. d., 2. rozš. vyd. 1912).
- Hudební věda** – sborník hudebních vědeckých prací Kabinetu pro soudobou hudbu, Praha 1961–1963, od 1964 jako časopis.
- HS** – Československý hudební slovník osob a institucí, d. 1–2, Praha 1963, 1965.
- HSN** – František Sitenský, Hospodářský slovník naučný, d. 1–4, Praha 1905–1924.
- ISN** – Nový velký ilustrovaný slovník naučný, d. 1–17 + 3 dodatky, Praha 1932–1934.
- Jaksch** – Friedrich Jaksch, Lexikon sudetendeutscher Schriftsteller und ihrer Werke für die Jahre 1900–1929, Reichenberg 1929.
- Jakubcová** – Alena Jakubcová, Starší divadlo v českých zemích do konce 18. století. Osobnosti a díla, Praha 2007.
- Jireček** – Josef Jireček, Rukověť k dějinám literatury české do konce XVIII. věku, d. 1–2, Praha 1875–1876.
- JSH** – Jihočeský sborník historický, České Budějovice 1928–.
- Kalckbrenner** – Erich Kalckbrenner, Personalbibliographien der Professoren und Dozenten der Philosophischen Fakultät der Karl-Ferdinands-Universität in Prag im Zeitraum von 1654–1720 mit biographischen Angaben und mit zusammenfassendem Überblick, Med. Diss., Erlangen – Nürnberg 1972.
- Kejzlar** – Josef Kejzlar a kol., Dějiny textilní výroby v České Skalici. Sborník studií, Dvůr Králové nad Labem – Ústí nad Orlicí 1987.
- Knapík** – Jiří Knapík, Kdo byl kdo v naší kulturní politice 1948–1953, Praha 2002.
- Knauer** – Oswald Knauer, Das österreichische Parlament von 1848–1966, Wien 1969.
- Knihopis** – Knihopis českých a slovenských tisků od doby nejstarší až do konce 18. století, 1925–1946, ed. Zdeněk Tobolka, Praha 1950–1967, Dodatky, ed. František Horák, 1994–.
- Knížák** – Milan Knížák, Encyklopedie výtvarníků loutkového divadla v Českých zemích a na Slovensku od vystopovatelné minulosti do roku 1950, d. 1 (A–L), d. 2 (M–Ž), Hradec Králové 2005.
- Kolář Elity** – Politická elita meziválečného Československa 1918–1938. Kdo byl kdo, ed. František Kolář a kol., Praha 1998.
- Koleška** – Zdeněk Koleška, Seznam biografí československých entomologů, in: Zprávy Československé společnosti entomologické při ČSAV, seš. 15–28, Praha 1979–1991. Dodatky in: Klapalekiana, seš. 29 a 34, Praha 1993 a 1998.
- Koerting** – Walther Koerting, Die Deutsche Universität in Prag. Die letzten hundert Jahre ihrer Medizinischen Fakultät, Bonn 1968.
- Kosch** – Wilhelm Kosch, Deutsches Theater-Lexikon, d. 1–, Klagenfurt – Wien 1953–.
- Kosch Lit** – Deutsches Literatur-Lexikon. Biographisches und bibliographisches Handbuch. Begründet von Wilhelm Kosch, 22 d. + 6 d. dodatků, Bern – München 1968–.
- Kosch Staatshandbuch** – Wilhelm Kosch, Biographisches Staatshandbuch. Lexikon der Politik, Presse und Publizistik, d. 1–2, Bern 1963.
- KRL** – Karl J. Kutsch, Leo Riemens, Großes Sängerlexikon, d. 1–5, 3. vyd., München 1997.
- KSN** – Komenského slovník naučný, d. 1–10, Praha 1937–1938.
- Kudělka – Šimeček** – Milan Kudělka, Zdeněk Šimeček a kol., Československé práce o jazyce, dějinách a kultuře slovanských národů od roku 1760. Bio-bibliografický slovník, Praha 1972.
- Kunc** – Jaroslav Kunc, Slovník soudobých českých spisovatelů. Krásné písemnictví v letech 1918–1945, d. 1–2, Praha 1945.
- Kutnar** – František Kutnar, Jaroslav Marek, Přehledné dějiny českého a slovenského dějepiscetví, 2. vyd., Praha 1997.
- LČL** – Lexikon české literatury. Osobnosti, díla, instituce, d. 1; 2, sv. 1–2; 3, sv. 1–2; 4, sv. 1–2, Praha 1985–2008.
- LDM** – Lexikon zur deutschen Musikkultur Böhmen, Mähren, Sudetenschlesien, d. 1–2, München 2000.
- Lišková** – Marie Lišková, Slovník představitelů zemské samosprávy v Čechách v letech 1861–1913, Praha 1994.

- Maasburg** – Geschichte der obersten Justizstelle in Wien (1749–1848), ed. Michael Friedrich Maasburg, Prag 1879.
- MČE** – Malá československá encyklopedie, d. 1–6, Praha 1984–1987.
- MGG** – Die Musik in Geschichte und Gegenwart. Allgemeine Enzyklopädie der Musik, ed. L. Finscher, Fr. Blume, d. 1–8, 2. vyd., Kassel 1994– (Personenteil 1999–).
- MSA** – Mitteilungen des Sudetendeutschen Archivs, seš. 1–125, München 1971–1996.
- MSB** – Ladislav Skala, Malý slovník biografí, d. 1–6, Praha 1988–1991.
- MSN** – Masarykův slovník naučný, d. 1–7, Praha 1925–1933.
- MVGDB** – Mitteilungen des Vereins für Geschichte der Deutschen in Böhmen, seš. 1–82, Prag 1862–1944.
- Myška** – Milan Myška a kol., Historická encyklopedie podnikatelů Čech, Moravy a Slezska, Ostrava 2003.
- Národní album** – Národní album. Sbírka podobizen a životopisů českých lidí prací a snahami vynikajících i zasloužilých, Praha b. d. [1899].
- NBS** – Nowy biografiski słownik k stawiznam a kulturje Serbow, Budyšin 1984.
- ND a jeho předchůdci** – Národní divadlo a jeho předchůdci. Slovník umělců a divadel Vlastenského, Stavovského, Prozatímního a Národního, Praha 1988.
- NDB** – Neue Deutsche Biographie, d. 1–, München 1953–.
- NGS** – Naučný geologický slovník, ed. J. F. Svoboda, 2. díl, Praha 1961.
- NÖB** – Neue Österreichische Biographie 1815–1918, begr. v. A. Bettelheim, část 1, d. 1–9, Wien 1923–1956, část 2, d. 1, Wien 1925.
- NEČVU** – Nová encyklopedie českého výtvarného umění, d. 1–2, ed. Anděla Horová, Praha 1995.
- NEČVUD** – Nová encyklopedie českého výtvarného umění. Dodatky, ed. Anděla Horová, Praha 2006.
- ÖAW Almanach** – Almanach der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, sv. 1–67, Wien (1851–1917 jako Almanach der Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften, sv. 68–96, 1918–1946 [1948] jako Almanach der Akademie der Wissenschaften, sv. 97–, 1947[8]–).
- ÖBL** – Österreichisches Biographisches Lexikon 1815–1950, d. 1– (A–S), Wien 1957–.
- ODS** – Ottův divadelní slovník, Praha 1919.
- OSN** – Ottův slovník naučný. Ilustrovaná encyklopedie obecných vědomostí, d. 1–28, Praha 1888–1909.
- OSND** – Ottův slovník naučný nové doby. Dodatky k Ottovu slovníku naučnému, d. 1–6, Praha 1930–1943.
- Österreich Lexikon** – Österreich Lexikon in zwei Bänden, ed. R. Bamberger, Wien 1995.
- ÖZBH** – Österreichische Zeitschrift für Berg- und Hüttenwesen, Wien 1853–1914.
- PA** – Památky archeologické a místopisné, Praha 1855–, od 1949 jako Památky archeologické.
- Pazdírek** – Pazdírkův hudební slovník naučný II. Část osobní, d. 1–2, ed. G. Černušák, V. Helfert, B. Štědroň, Brno 1933–1937.
- Pejskar** – Jožka Pejskar, Poslední pocta. Památník na zemřelé československé exulanty, sv. 1–4, Zürich 1982–1994.
- Podlaha, Posvátná místa** – Antonín Podlaha, Posvátná místa Království českého, sv. 1–7, Praha 1907–1913.
- Podlaha, Soupis památek** – Antonín Podlaha, Soupis památek historických a uměleckých v království českém od pravěku do počátku 19. století, sv. 1–28, Praha 1898–1908.
- Poggendorff** – Johann C. Poggendorff, Biographisch-literarisches Handwörterbuch zur Geschichte der exacten Wissenschaften..., d. 1–, Leipzig – Berlin 1863–.
- Priekopníci** – Ján Tibenský, Ondrej Pöss a kol., Priekopníci vedy a techniky na Slovensku 3, Bratislava 1999.
- PSB** – Polski słownik biograficzny, d. 1–, Kraków 1935–.
- PSD** – Příruční slovník k dějinám KSČ, d. 1–2, Praha 1964.
- PSN** – Příruční slovník naučný, d. 1–4, Praha 1962–1967.
- RHB** – Rukověť humanistického básnictví v Čechách a na Moravě, d. 1–5, ed. Antonín Truhlář, Karel Hrdina, Josef Hejnic, Jan Martínek, Praha 1966–1982.
- Riemann** – Hugo Riemanns Musiklexikon, d. 1–2, Berlin 1929 (11. vyd.).
- RSN** – Slovník naučný, d. 1–10, ed. F. L. Rieger, Praha 1860–1872.
- Saur** – Saur allgemeines Künstlerlexikon der bildenden Künstler aller Zeiten und Völker, ed. Günther Meißner, d. 1–, Leipzig 1992– (d. 1–3 též jako: Allgemeines Künstler-Lexikon, ed. G. Meißner, München – Leipzig 1983–1990).
- Sbb. Wien** – Sitzungsberichte der (Kaiserlichen) Akademie der Wissenschaften in Wien, mathematisch-naturwissenschaftliche Klasse, sv. 1–156, Wien 1848–1947.
- SBS** – Slovenský biografický slovník, d. 1–6, Martin 1986–1994.
- SČF** – Slovník českých filozofů, Brno 1998.

- SČL** – Slovník české literatury 1970–1981, Praha 1985.
- SČS** – Slovník českých spisovatelů od roku 1945, ed. Pavel Janoušek, d. 1–2, Praha 1995–1998.
- SČSVU** – Slovník českých a slovenských výtvarných umělců 1950–1997, d. 1–, Ostrava 1998–.
- SDLČ** – Arne Novák, Stručné dějiny literatury české, Olomouc 1946.
- Sklenář** – Karel Sklenář, Biografický slovník českých, moravských a slezských archeologů, Praha 2005.
- Slezsko** – Biografický slovník Slezska a severní Moravy, d. 1–, Opava – Ostrava 1993–.
- SPFFBU** – Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity, Brno 1952–.
- Sudetenland** – Sudetenland. Böhmen-Mähren-Schlesien. Vierteljahrschrift für Kunst, Literatur, Wissenschaft und Volkstum, München 1960–.
- Thieme – Becker** – Ulrich Thieme, Felix Becker (ed.), Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler von der Antike bis zur Gegenwart, d. 1–37, Leipzig 1907–1950.
- Toman** – Prokop Toman, Nový slovník československých výtvarných umělců, d. 1–2, Praha 1947.
- Toman D** – Prokop Toman, Prokop H. Toman, Dodatky ke slovníku československých výtvarných umělců, Praha 1955.
- Tomeš** – Josef Tomeš a kol., Český biografický slovník XX. století, d. 1–3, Praha 1999.
- VČAZ** – Věstník Československé akademie zemědělské, 1925–1953 (dále jako Věstník Československé akademie zemědělských věd, 1954–).
- Věstník AV ČR** – Věstník Akademie věd České republiky, Praha 1993–.
- Věstník ČAVU** – Věstník České akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1892–1917; Věstník České akademie věd a umění, Praha 1918–1952.
- Věstník ČSAV** – Věstník Československé akademie věd, Praha 1953–1992.
- Věstník KČSN** – Věstník Královské české společnosti nauk, Praha 1888–1952.
- Voit** – Petr Voit, Encyklopedie knihy – knihtisk a příbuzné obory mezi polovinou 15. a počátkem 19. století, Praha 2007.
- Vollmer** – Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler des 20. Jahrhunderts, d. 1–6, Hans Vollmer (ed.), Leipzig 1953–1962.
- VVM** – Vlastivědný věstník moravský, Brno 1946–.
- Wininger** – Salomon Wininger, Große Jüdische National-Biographie mit mehr als 8000 Lebensbeschreibungen namhafter jüdischer Männer und Frauen aller Zeiten und Länder, sv. 1–6, Czernowitz 1925–1936.
- Wurzbach** – Constantin Wurzbach, Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich, enthaltend die Lebensskizzen derjenigen Personen, welche seit 1750 in den österreichischen Kronländern gelebt und gewirkt haben, d. 1–60, Wien 1856–1891; Register zu den Nachträgen, 1923.
- ZGLM** – Zeitschrift des deutschen Vereines für die Geschichte Mährens und Schlesiens, Brünn 1897–1941 (dále jako Zeitschrift für Geschichte und Landeskunde Mährens, Brünn 1942–1944).

SEZNAM AUTORŮ HESEL

PhDr. Beneš, Luděk, Muzeum Mladoboleslavska, Mladá Boleslav
Bc. Berrová, Eva, Tisá u Ústí nad Labem
PhDr. Bláhová, Emilie, CSc., Slovanský ústav AV ČR, v. v. i., Praha
PhDr. Boháčová, Eva, Archiv ČVUT Praha
PhDr. Brabencová, Jana, Historický ústav AV ČR, v. v. i., Praha
Mgr. Březina, Vladimír, Ph. D., Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, v. v. i., Brno
Mgr. Burda, Tomáš, Lhota pod Libčany
Mgr. Ctiborová, Miroslava, SOkA České Budějovice
Mgr. Čech, Jan, Praha
MUDr. Čech, Pavel, 3. lékařská fakulta UK Praha
Mgr. Černý, Karel, Ústav dějin lékařství UK Praha
Mgr. Černý, Tomáš, Ph. D., Botanický ústav AV ČR, v. v. i., Průhonice
Dillinger, Ivan, Praha
PhDr. Doskočil, Zdeněk, Ph. D., Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, v. v. i., Praha
RNDr. Drábek, Pavel, Roztoky u Prahy
Doc. Mgr. Dubská, Alice, CSc., DAMU Praha
RNDr. Ďuranová, Ludmila, Národní biografický ústav Slovenskej národnej knižnice Martin
PhDr. Ďurčanský, Marek, Ph. D., Ústav dějin UK a Archiv UK Praha
PhDr. Fišer, Zdeněk, Moravské zemské muzeum Brno
Doc. RNDr. Forstová, Jitka, CSc., Přírodovědecká fakulta UK Praha
Doc. Ing. Hánek, Pavel, CSc., Stavební fakulta ČVUT Praha
Doc. PhDr. Harna, Josef, CSc., Historický ústav AV ČR, v. v. i., Praha
Doc. PhDr. Hlaváčková, Ludmila, CSc., Ústav dějin lékařství UK Praha
Mgr. Hlaveš, Milan, Ph. D., UPM Praha
PhDr. Holeňová, Jana, CSc., Řež u Prahy
PhDr. Holý, Martin, Ph. D., Historický ústav AV ČR, v. v. i., Praha
JUDr. Mgr. Horák, Ondřej, Ph. D., Právnická fakulta UP Olomouc
PhDr. Hořejš, Miloš, NTM Praha
Ing. Hučka, Jan, Plzeň
PhDr. Husová, Marcella, CSc., Historický ústav AV ČR, v. v. i., Praha
Mgr. Chodějovská, Eva, Historický ústav AV ČR, v. v. i., Praha
Prof. PhDr. Jakubec, Ivan, CSc., Filozofická fakulta UK Praha
Doc. Janko, Jan, CSc., Masarykův ústav – Archiv AV ČR, v. v. i., Praha
Mgr. Kábová, Hana, Masarykův ústav – Archiv AV ČR, v. v. i., Praha
PhDr. Kalinová, Alena, Moravské zemské muzeum Brno
Ing. Kolečka, Zdeněk, Praha
PhDr. Kouba, Jan, Praha
Doc. PhDr. Kouřil, Miloš, Filozofická fakulta UP Olomouc
PhDr. Krátký, Vladislav, Plzeň
Mgr. Kryšpínová, Jitka, Fakulta sociálních věd UK Praha
Doc. PhDr. Kubíček, Jaromír, CSc., Brno
Doc. PhDr. Kučera, Martin, CSc., Historický ústav AV ČR, v. v. i., Praha
Doc. PhDr. Kyselá, Miroslava, CSc., Ostrava
Doc. PhDr. Linhartová, Věra, CSc., Lékařská fakulta MU Brno
RNDr. Lorencová, Ivana, NTM Praha

PhDr. Ludvová, Jitka, CSc., Divadelní ústav Praha
 PhDr. Makariusová, Marie, Historický ústav AV ČR, v. v. i., Praha
 Prof. PhDr. PaedDr. Marek, Pavel, Dr., Filozofická fakulta UP Olomouc
 RNDr. Martínek, Jiří, Historický ústav AV ČR, v. v. i., Praha
 PhDr. Martínek, Miloslav, CSc., Praha
 PhDr. Mášová, Hana, Ph. D., Ústav dějin lékařství UK Praha
 Prof. Ing. Mayer, Daniel, DrSc., Západočeská univerzita Plzeň
 Ing. Mergl, Ladislav, Praha
 PhDr. Mikovcová, Alena, Mendelova zemědělská a lesnická univerzita Brno
 Doc. PhDr. Němeček, Jan, DrSc., Historický ústav AV ČR, v. v. i., Praha
 Mgr. Novotná, Markéta, Archiv města Brna
 PhDr. Novotná, Miroslava, Ph. D., Pedagogická fakulta MU Brno
 PhDr. Novotný, Gustav, CSc., Historický ústav AV ČR, v. v. i., Brno
 Prof. PhDr. Podborský, Vladimír, DrSc., Filozofická fakulta MU Brno
 PhDr. Příbáňová, Svatava, Brno
 Mgr. Rája, Martin, Historické muzeum Slavkov u Brna
 Ing. Rakušan, Ctirad, Český Brod
 PhDr. Reittererová, Vlasta, Wien
 PhDr. Mgr. Sedláček, Zbyněk, Fakulta umění a designu UJEP Ústí nad Labem
 Mgr. Sehnal, Jiří, Praha
 PhDr. Sekyrka, Tomáš, NG Praha
 Mgr. Scheufler, Pavel, Praha
 Mgr. Skákalová, Alžběta, Archiv VUT Brno
 PhDr. Sklenář, Karel, DrSc., Praha
 Doc. PhDr. Slezák, Lubomír, DrSc., Brno
 PhDr. Sobotka, Mojmír, Praha
 PhDr. Strusková, Eva, Národní filmový archiv Praha
 Doc. PhDr. Svobodný, Petr, CSc., Archiv UK Praha
 PhDr. Šindlář, Jiří, CSc., Brno
 Mgr. Šmerha, Vít, Archiv ČVUT Praha
 Mgr. Šourková, Anna, Národní biografický ústav Slovenskej národnej knižnice Martin
 PhDr. Štogrová, Jarmila, Praha
 Ing. Švandrlík, Richard, Mariánské Lázně
 Mgr. Táboreská, Alena, Národní biografický ústav Slovenskej národnej knižnice Martin
 Mgr. Těšínská, Emilie, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, v. v. i., Praha
 Mgr. Tomášková, Petra, Archiv VUT Brno
 PhDr. Tomeš, Josef, Masarykův ústav – Archiv AV ČR, v. v. i., Praha
 Mgr. Tomíček, David, Ph. D., Ústav dějin lékařství UK Praha
 Prof. PhDr. Trapl, Miloš, DrSc., Filozofická fakulta UP Olomouc
 Ing. Truhlář, Jiří, CSc., Brno
 PhDr. Vacek, Jiří, Slovanská knihovna NK Praha
 PhDr. Vaněčková, Jana, SOKA Kutná Hora
 Veselý, Aleš, Galerie výtvarného umění v Havlíčkově Brodě
 PhDr. Vieweghová, Pavla, Brno
 RNDr. Vlašímský, Pavel, Praha
 Doc. PhDr. Voít, Petr, CSc., Strahovská knihovna Královské kanonie premonstrátů Praha
 Doc. JUDr. Vojáček, Ladislav, CSc., Právnická fakulta MU Brno
 Doc. PhDr. Vošahlíková, Pavla, DrSc., Historický ústav AV ČR, v. v. i., Praha
 Mgr. Votoupal, Igor, SOKA Nymburk
 PhDr. Závodský, Vít, Brno

REDAKČNÍ RADA

RNDr. Folta, Jaroslav, CSc.
Prof. PhDr. Hlaváček, Ivan, CSc.
PhDr. Hozák, Jan
Doc. PhDr. Charvát, Petr, DrSc.
Prof. PhDr. Janáčková, Jaroslava, CSc.
PhDr. Kubín, Petr, PhD.
Doc. PhDr. Kučera, Martin, CSc.
PhDr. Ludvová, Jitka, CSc.
Prof. PhDr. Pánek, Jaroslav, DrSc.
Prof. Ing. Průcha, Václav, CSc.
Prof. PhDr. Raková, Svatava, CSc.
PhDr. Rossová, Marcella, CSc. (vědecká tajemnice)
PhDr. Svatoš, Michal, CSc.
Doc. PhDr. Šedinová, Jiřina, CSc.
Prof. PhDr. Šedivý, Ivan, CSc.
PhDr. Tomeš, Josef (předseda)
Doc. PhDr. Vlček, Pavel, CSc.
Doc. PhDr. Vošahlíková, Pavla, DrSc. (místopředsedkyně)

BIOGRAFICKÝ SLOVNÍK ČESKÝCH ZEMÍ

DIGNOWITY, Antonín Michael, * 16. 1. 1810 *Kutná Hora*, † 22. 4. 1875 *San Antonio (Texas, USA)*, lékař, bojovník proti otrokářství

Narodil se jako nejmladší syn Václava D. a Kateřiny, roz. Pelikánové, na kutnohorském předměstí Hlouška. Studoval gymnázium v rodišti, ale z finančních důvodů je nedokončil. 1830 se přihlásil jako dobrovolník k polským povstalcům; po jejich porážce uprchl do Pruska a v říjnu 1832 se dostal do USA. Živil se jako obchodník či dělník na plantážích, 1835 až 1836 se účastnil bojů za nezávislost Texasu na státu Mexiko. Doktorát medicíny získal 1840 na Eclectic Medical College v Cincinnati (stát Ohio). Nějakou dobu měl lékařskou praxi v Natchezu (stát Mississippi), pak se rozhodl odjet mezi indiány kmene Čerokézů. Během tamního pobytu se seznámil s Amandou J. McCannovou (1820–1907), která se 1843 stala jeho manželkou. Navštěvovala přednášky z medicíny, a protože jako žena nemohla získat doktorát, provozovala lékařskou praxi pod manželovým jménem. Až do 1846 pak žili v Illinois Falls (stát Arkansas).

D. se chtěl zapojit jako dobrovolník do americko-mexické války (1846–48), ale na žádost místních občanů zůstal lékařem v texaském San Antoniu. Postupně tam začal obchodovat s nemovitostmi, založil protitrokařskou stranu a vydával stejně zaměřené noviny. Rovněž pomáhal německým a zejména českým kolonistům přicházejícím do Texasu, kteří se soustředili v později počestně osadě Fayetteville (poblíž vznikly osady Hostýn, Praha, Dubina aj.). Otrokáři jej obvinili z nezákonných spekulací s pozemky, D. byl dokonce odsouzen, ale nakonec získal milost od guvernéra Houstona. 1859 vydal autobiografický spis *Bohemia under Austrian Despotism*, v němž shromáždil své vzpomínky na vlast, kterou opustil takřka před třiceti lety.

Když vypukla válka Severu proti Jihu, byl D. rozhodným odpůrcem odtržení Texasu od Unie. 1861 musel opustit San Antonio a za dobrodružných okolností přes Oklahomu a Arkansas odešel na sever. Koncem 1861 byl přijat prezidentem Lincolnem a předložil Kongresu memorandum, v němž neúspěšně navrhoval využít českých a německých osadníků pro vytvoření armády, jež by osvobodila Texas. Poté pracoval až do 1865 ve službách vlády Unie, v řadách její armády bojovali také dva z jeho synů, Anthony a Albert. Po kapitulaci jižanských vojsk na jaře 1865 patřil D. k zastáncům tvrdého potrestání vůdců Konfederace. Do Texasu se vrátil až 1869. Byl pohřben na sanantonijském hřbitově, zvaném Dignowity cemetery. D. jméno dosud nese park východně od centra a jedna z hlavních ulic. Město se k němu hlásí jako k jednomu ze svých nejpřednějších občanů.

Již od 40. let se D. zabýval fotografováním (daguerrotypie). Jeho nejstarší syn **Anthony Francis D.** (* 4. 1. 1844 Fayette, Arkansas, USA, † 16. 8. 1921 San Antonio) měl později v San Antoniu fotografický salon.

L: MSN 2, s. 246 (jako Dignovity); KSN 3, s. 337; O. Matoušek, Lékaři a přírodovědci doby Purkyňovy, 1958, s. 84–90 (jako Antonín Martin D.); C. Machann – J. W. Mendl, Krásná Amerika: A Study of the Texas Czechs, 1851–1939, Austin (Texas), 1983, rejstřík; J. Bouček, A. M. D. (1810–1875), texaský Čech v americké občanské válce, in: Historie a vojenství 46, 1997, č. 5, s. 163–170; J. a M. Martínkovi, Kdo byl kdo – čeští cestovatelé a geografové, 1998, s. 114n.; P. E. Palmquist – T. R. Kailbourn, Pioneer Photographers from the Mississippi to the Continental Divide: A Biographical Dictionary, Palo Alto (California), 2005, s. 206–207.

Jiří MARTÍNEK

DIGRIN, Zdeněk, * 4. 11. 1930 *Praha*, † 26. 11. 1988 *Praha*, divadelní historik, překladatel, dramaturg, teatrolog

Pocházel z rodiny s širokým kulturním zázemím, kde se scházela řada českých umělců, mj. A. Hoffmeister. Zájem o divadlo projevoval profesně již od 1952, kdy v době studia na DAMU v Praze působil současně jako dramaturg činohry v Divadle F. X. Šaldy v Liberci (do 1964), později i v Divadle V. Nezvala v Karlových Varech. Dramaturgii vystudoval ve třídě prof. Františka Götze 1954. Z Liberce se natrvalo vrátil do Prahy 1964 a do 1968 tam působil jako tajemník Svazu divadelních umělců. Po osmašedesátém roce byl z politických důvodů diskriminován a nucen vykonávat různá nekvalifikovaná zaměstnání, pracoval např. jako noční hlídač. 1970–80 vyučoval však již dějiny divadla na hudebně-dramatickém oddělení pražské konzervatoře. V druhé polovině šedesátých let napsal dvě biografie věnované českým hercům, 1967 Jaroslavu Marvanovi a 1968 Bohuši Záhorskému. Od poloviny 60. let se s úspěchem uplatňoval jako překladatel, zejména italské literatury, sporadicky i ruské a ukrajinské, povídek, románů (vycházel především v nakladatelství Odeon), a hlavně divadelních her (takřka dvou desítek vydaných jako rozmnožené texty Dilie). Uvedl do českého prostředí řadu italských spisovatelů, např. se jako první a nadlouho jediný stal překladatelem excentrického Tommasa Landolfiho (*Podzimní příběh*, 1983), přeložil také povídku Itala Calvina *Baron na stromě*. Intenzivně se věnoval dějinám a teorii divadla. Pro italskou divadelní kulturu ho získal teatrolog a překladatel Jaroslav Pokorný. V dramaturgických, překladatelských i vědeckých pracích soustřeďoval D. pozornost k období italské renesance a ke 20. století. Nejvýznamnějšími díly se staly *Slovník světových dramatiků: italské autoři* (vydal 1983 Divadelní ústav) a dějiny italského divadla *Divadlo učenců a diplomatů* (posmrtně editované 1995 Michaelou Holznerovou). D. platil za vynikajícího českého znalce italské teatrologie. Italské hry v D. překladu uváděla česká divadla, oblíbě se jeho převody těšily i po roce 2000. Manželka, herečka Jaroslava Bílková (1929–1984) se uplatňovala rovněž jako překladatelka. Poslední léta života strávil v invalidním důchodu (následek úrazu při srážce tramvají). Datum úmrtí uvádí řada pramenů chybně.

D: překlady: E. Filippo, Komediant na obtíž; L. Pirandello, Člověk, zvíře a ctnost (s J. Bílým), 1966; týž, Když je člověk někdo; týž, Diplom. V rukavičkách, in: Pět her a jedna aktovka, 1967; P. Volponi, Světa stroj, 1968;

P. E. Poesio, Jean Luis Barrault (!), 1969; I. Calvino, Baron na stromě, in: Naši předkové, 1970, 1971; týž, Rozpůlený vikomt, in: tamtéž; týž: Neexistující rytíř, in: tamtéž; C. Goldoni, Mirandolina; A. Nicolaj, Svět vody, pod pseud. Ludmila Kropáčová, 1974; C. Terron, Poustevníkovy zuby, 1975; týž, Polib mně, Alfréde!; A. Campanile, Amfóra; G. Dessi, Spravedlnost, 1976; L. Pirandello, Jako dřív, líp než dřív, 1977; G. B. Della Porta, Astrolog; I. Svevo, Regenerace; A. Campanile, Za všechno může kapitán; G. Leopardi, Sázka Prométheova, 1979; E. Filippo, Vánoce u Cupiellů; A. Nicolaj, Pupeční šňůra; C. Goldoni, Zvědavé ženy, 1981; týž, Vějíř; A. Campanile, Celetinova cesta, 1982; T. Landolfi, Podzimní příběh, 1983; C. Gozzi, Zelenavý ptáček (s J. Bílkovou), 1984; C. Meano, Zrození Salome, 1985; L. Chiarelli, Maska a tvář, 1986; B. D. da Bibbiena (pod Cardinale Bibbiena), Komedie o Calandrovi, 1987; G. Leopardi, Morální dílka (s J. Pelánem), 2003.

L: nekrológ: in: Lidová demokracie 1. 12. 1988; J. Veltruský, Životní dílo Z. D., in: Divadelní revue 6, 1995, č. 4, s. 66–68; fk, Znalec italského divadla, in: Lidové noviny 3. 12. 1998 (s chybami dat); <http://www.obecprekladatel.cz> (kde bibliografie překladů); Mladá fronta Dnes 4. 11. 1999, s. 20; ČBS, s. 109; Tomeš 1, s. 235; F. Černý, Za divadlem starým i novým, 2005, s. 151. **P:** Biografický archiv ÚČL Praha; LA PNP Praha (pozůstalost); rukopisy: knihovna Divadelního ústavu, Praha.

MARCELLA HUSOVÁ

DICHTL, Alois Bedřich, * 7. 9. 1882 Blatná, † 21. 10. 1936 Brno, pedagog, zoolog, ekolog, popularizátor přírodních věd. Pocházel z rodiny okresního léčitele skotu. 1900 maturoval na gymnáziu v Hradci Králové. Od 1900 byl členem Klubu přírodovědeckého v Praze, kde vystudoval přírodní vědy na filozofické fakultě české univerzity. Současně pracoval v ústavních laboratořích Františka Vejvodského, Josefa Velenovského, Vincence Strouhala a Karla Vrby, kde se seznamoval s nejnovějšími poznatky ze zoologie, botaniky, mineralogie, geologie a fyziky. 1904 složil zkoušku učitelské způsobilosti. Od 1905 vyučoval přírodopis, matematiku a fyziku na pražském akademickém gymnáziu, 1906 byl přeložen jako suplující učitel na vyšší reálku v Uherském Brodě. Do 1908 vyučoval na české státní reálce v Brně, poté na gymnáziu v Prostějově a v Třebíči. Oženil se 1910 s Josefou Kubíčkovou. 1928 přesídlil do Brna, kde byl jmenován profesorem na IV. státní reálce a na III. reálném gymnáziu. 1934 se stal členem Moravské přírodovědecké společnosti v Brně.

D. se zabýval ekologií a do rozsáhlé knihy *Živočišná oekologie* (1924), první svého druhu v české vědecké literatuře, soustředil poznatky z oboru. Ekologické a entomologické studie či drobné zprávy publikoval od 1920 mj. v časopisech *Zeitschrift für wissenschaftliche Insektenbiologie* (Berlín), *Příroda* (často pod značkami a. d. nebo -tl.), *Biologické listy* a *Vesmír*. Jeho odborné i populárněvědecké příspěvky přinášely srozumitelnou a zajímavou formou ukázky a aktuální zprávy z přírodovědy. D. publikoval i v denním tisku.

D: výběr: Z dílny života. Obrázky a úvahy, 1926; Problém křivek sestřizovaných zobonoskou březovou, *Deporaus betulae* (L.), in: Práce Moravské přírodovědecké společnosti 9, spis 4, 1934 (též zvl. ot.); Zoologický slovníček, 1935; Sociální parasitismus v přírodě, in: *Vesmír* 14, 1935/36, s. 145–147; Přednosti a nedostatky hmyzího organismu, in: tamtéž 15, 1936/37, s. 5–8. **L:** J. V. Stejskal, Za † profesorem A. D., in: *Příroda* [Brno] 29, 1936, s. 272 až 273; O. J., A. D., in: *Vesmír* 14, 1935/36, s. 111; Kolečka 1, s. 31–32;

L. Skala, Naši předchůdci 1. Biografický slovník českého zemědělství a venkova, 1993, s. 78 (kde neúplný soupis díla); Tomeš 1, s. 235.

P: SOA Třeboň, matrika narozených římskokatolického farního úřadu Blatná, sv. 10, 1879–1893, fol. 101, pořadové č. 85.

ZDENĚK KOLEŠKA, GUSTAV NOVOTNÝ

DIKAST (též *DIKASTUS*, *DYKAST*, *DYKASTUS*, *MIŘKOVSKÝ*, *MIŘKOVINUS*), **Jiří**, * 1559 Miřkov u Horšovského Týna, † březen 1630 Žitava (Německo), farář, administrátor konzistoře podobojí, spisovatel

Navštěvoval latinskou školu v Žatci; mezi jeho učitele patřili Pavel Philopater, Jiří Ostracius, Jakub Strabo, Jiří Sušilius a Václav Posthumius. Podle starší literatury odešel za dalším vzděláním do Saska. Magisterský gradus získal prý na univerzitě v Lipsku (její matrika ho však neuvádí). Tam byl 1577 ordinován na kněze. Poté se vrátil do Čech. Stal se duchovním správcem nejprve v Lomnici nad Popelkou, později v Jicině (od 1589). Od 1605 byl soukromým vychovatelem dětí Jana Rudolfa Trčky z Lípy na Opočně. Později znovu působil v utrakvistické církevní správě, a to nejprve v Prostějově (od podzimu 1608), od 1610 pak na různých pražských farách: nejprve u sv. Štěpána na Novém Městě pražském a od jara 1615 po Eliášovi Šúdovi ze Semanína u Matky Boží před Týnem. 1617–18 po smrti Jiřího Tesáka zároveň spravoval svatohaštalskou faru. Na podzim 1619 byl zvolen za administrátora konzistoře podobojí, jejímž členem byl již od 1614. Z titulu funkce korunoval spolu s bratrským seniorem Janem Cyrilem Třebíčským 1619 Fridricha Falckého českým králem (podobně jeho manželku). Po Bílé hoře vedl z příkazu místodržících neúspěšná jednání s pražskými utrakvistickými kněžími o podmínkách jejich setrvání v Praze. Marně se pokoušel dosáhnout výjimky pro vlastní pobyt v zemi (o přímluvu usiloval např. u valdických kartuziánů; snahu o domluvu s bělohorskými vítězi řada D. souvěrců hodnotila velmi negativně). V prosinci 1621 byl vypovězen z Prahy. Přesné datum jeho odchodu z českých zemí není známo. 1622 již pobýval v Lipsku, později v Žitavě. S manželkou Kateřinou měl pět dětí (Jana, Dorotu, Annu Theofilii, Elissu, Apolenu).

Napsal několik českých spisů, jež vycházely především z jeho činnosti v utrakvistické církevní správě (pohřební kázání, modlitby, pobožné písně), a byl autorem příležitostné latinské poezie. Mezi D. hlavní díla náleží dvousvazková *Postilla* (1612–14). Působil také jako překladatel náboženské literatury. O D. oblibě svědčila skutečnost, že mu řada humanistů (Jan ml. Gryllus, Jan Campanus, Jiří Nigrinus ad.) připsala svá díla. Mezi D. přátele patřil Jiří Carolides z Karlsperka.

D: soupis in: Knihopis č. 2157–2178b (srov. též č. 3347 a 14374); LČL 1, s. 546n.; RHB 2, s. 45n.

L: J. Jungmann, Historie literatury české, 1849, s. 546; RSN 4, s. 179; Jireček 1, s. 160n.; F. Dvorský (ed.), Paměti o školách českých, 1886, s. 102, 105, 285, 413; OSN 7, s. 533n.; A. Podlaha, Dodatky a opravy k biografím starších spisovatelů českých, in: ČNM 62, 1888, s. 472; V. J. Nováček, Příspěvky

k životopisům českých spisovatelů a k dějinám literatury, in: tamtéž 67, 1893, s. 265; Z. Winter, Život církevní v Čechách. Kulturně-historický obraz z XV. a XVI. století, 1895, s. 284, 341n., 367, 523, 644, 678, 682; týž, Děje vysokých škol pražských od secese cizích národů po dobu bitvy bělohorské (1409–1622), 1897, s. 149, 155, 167, 195; týž, O životě na vysokých školách pražských knihy dvojce. Kulturní obraz XV. a XVI. století, 1899, s. 187, 300; týž, Život a učení na partikulárních školách v Čechách v XV. a XVI. století, 1901, s. 97, 318, 341, 495, 762; F. Dvorský, Založení kláštera valdického Albrechtem z Valdštejna, in: ČNM 75, 1901, s. 192; F. Tischer (ed.), Dopisy konsistoře podobojí z let 1610–19, 1917–25, s. 91–92, 188, 226 a passim; MSN 2, s. 248; KSN 3, s. 340; RHB 2, s. 44–46 (kde i další literatura a prameny); tamtéž 5, s. 389; LČL 1, s. 546n.; BL 3, s. 442; E. Štěříková, Exulantská útočiště v Lužici a Sasku, 2004, s. 157; F. Koželuha, Paměti o věcech náboženských v Prostějově do r. 1620 (ed. J. Laurenčík) 1, 2004, s. 105–107.

MARTIN HOLÝ

DILLINGER, Miloslav, * 16. 12. 1902 Čáslav, † 27. 9. 1976 Bratislava (Slovensko), chemik, pedagog

Narodil se v rodině státního úředníka Eduarda D. Vystudoval gymnázium v Čáslavi, 1922–28 získal aprobaci pro chemii a fyziku na Přírodovědecké fakultě UK v Praze, kde nastoupil jako asistent J. Heyrovského. 1928–29 působil jako středoškolský profesor na gymnáziu v Lipníku nad Bečvou a současně jako Heyrovského externí spolupracovník. 1929 obhájil doktorát přírodních věd na základě rigorózní práce *Studium maxima proudu při elektrolýze se rtuťovou kapkovou katodou*. Od 1929 působil na Slovensku: 1929–30 učil na gymnáziích v Levicích a ve Spišské Nové Vsi, 1930–45 v Banské Bystrici. Po vypuknutí Slovenského národního povstání v srpnu 1944 se dobrovolně přihlásil do armády a později bojoval jako partyzán. Od 1945 působil trvale v Bratislavě, 1945–48 byl ředitelem gymnázia a zároveň přednášel jako suplující profesor na Přírodovědecké fakultě Slovenské univerzity. 1947 se stal mimořádným profesorem na nově založené pedagogické fakultě, 1950 nastoupil na Přírodovědeckou fakultu Slovenské univerzity (od 1953 Univerzity Komenského), kde potom působil až do smrti, nejprve jako mimořádný, od 1960 jako řádný profesor. Založil a vedl tam chemický ústav a několik let také katedru anorganické chemie. Na fakultě zastával také akademické funkce: 1950–52 děkan a 1959–60 proděkan; zasedal v řadě vědeckých rad a zkušebních komisí. Tři roky přednášel externě anorganickou chemii také na Farmaceutické fakultě Univerzity Komenského a krátce i na Slovenské vysoké škole technické. Věnoval se rovněž teorii výuky chemie. Ve vědeckovýzkumné činnosti se zpočátku zaměřil na polarografii, především na možnosti jejího využití v chemické analýze; zasloužil se o rozvoj této disciplíny na Slovensku, organizoval první praktické kurzy a přednášky z oboru. Později se zajímal o jadernou chemii, po absolvování radiochemických kursů v NDR a v SSSR založil na přírodovědecké fakultě katedru jaderné chemie, první pracoviště toho druhu na československých univerzitách. Napsal monografii *Polarografia, životná práca J. Heyrovského*, podílel se na přípravě příručky *Malá encyklopédia chémie*. Odborné znalosti i pedagogické zkušenosti uplatnil jako autor a překladatel středoškolských

a vysokoškolských učebnic. Spolupracoval s redakčními radami časopisů *Chemické zvesti*, *Přírodní vědy ve škole* ad. Stal se členem a funkcionářem Slovenské chemické společnosti při SAV, Socialistické akademie Slovenska, Ústřední vědecko-metodické rady přírodních věd, Svazu zaměstnanců školství a dalších organizací. Získal několik vyznamenání: 1947 Československý válečný kříž 1939 a Řád SNP II. třídy, 1964 Řád rudé hvězdy, 1967 titul zasloužilý učitel, 1972 zlatou medaili ČSAV za zásluhy o rozvoj chemických věd, Medaili J. Heyrovského, 1973 Řád práce ad.

D: výběr: Polarografia, životná práca J. Heyrovského, Bratislava 1962; Malá encyklopédia chémie, Bratislava 1968 (spoluautor); středoškolské a vysokoškolské učebnice: Praktikum z laboratornej techniky a anorganickej chémie, Bratislava 1966 (spoluautor); Základy teórie väzby v anorganickej chémii, Bratislava 1974 (spoluautor); Kapitoly z didaktiky chémie, Bratislava 1977; studie: Ein Beitrag zur chromatographischen Abtrennung des Thoriums von Uran, in: Wissenschaftliche Zeitschrift der Martin Luther-Universität, Halle – Wittenberg 1962; Štúdium kinetiky substitučných reakcií chromitých komplexov 2, in: Chemické zvesti 18, 1964, s. 823–829 (spoluautor). **L:** O. Dolan, Univerzita Komenského, Bratislava 1968, s. 132; Pedagogická encyklopédia Slovenska 1, Bratislava 1984, s. 187; J. Mlynárik, Českí profesori na Slovensku 1, 1994, s. 243; Encyclopaedia Beliana 3, Bratislava 2003, s. 385; Prof. RNDr. M. D. 65-ročný, in: Chemické listy 62, 1968, s. 74; Professor RNDr. M. D. 70 Jahre, in: Chemické zvesti 26, 1972, s. 563n.; Za prof. RNDr. M. D., in: Naša univerzita 23, 1976/77, s. 16; Prof. RNDr. M. D. zomrel, in: Přírodní vědy ve škole 28, 1976/77, s. 227; ESL 1, s. 514; SBS 1, s. 472; BLS 2, s. 253n.

LUDMILA ĎURANOVÁ

DILLINGER, Petr, * 17. 9. 1899 Český Dub, † 24. 4. 1954 Praha, grafik, malíř, pedagog

Rodina se 1907 odstěhovala do Prahy, kam byl přeložen otec, povoláním soudní kancelista. D. začal navštěvovat vinohradské reálné gymnázium, 1916 přestoupil na UMPRUM, kde se stal žákem J. Schussera a F. Kysely. Škola ho vybavila základy kresby a malby, kterou uplatnil ve své velmi rozsáhlé ilustrační i užité grafice. 1919–23 pokračoval na AVU zprvu u M. Pirnera, později na grafické speciálce u M. Švabinského. D. i celou jeho generaci ovlivnila poválečná doba reflektující prostředí všedního dne a prostých lidí. Okouzly ho motivy městské periferie a jejích obyvatel, postavy rybářů, převozníků, prادل, pasaček ad., které zasazoval do romantických krajinných scénérií v Troji, Modřanech, Zlíchově, Hlubočepch a Zbraslavi. D. se zařadil do proudu sociálního umění, spíše však idylického ražení než sociálně kritického. Od 1922 D. grafiky reprodukovala *Moderní revue* a o dva roky později, kdy se stal členem SČUG Hollar, počal vystavovat na četných svazových výstavách doma i v zahraničí. Mezitím absolvoval krátký studijní pobyt v Itálii a 1923 v Paříži u F. Kupky. Ovlivněn francouzským uměním více inklinoval k ideálním krajinám, které zalidňoval protáhlými stíhlými, téměř odhmotněnými figurami. Ve Francii pobýval ještě 1930 a 1937. Profesorem na veřejné Škole uměleckých řemesel v Brně byl jmenován 1928. Zapořil se do kulturního dění města a byl

přijal do Skupiny výtvarných umělců. 1945 povolán na Státní grafickou školu zpět do Prahy, poté učil na VŠUP, v obou vedl oddělení knižní a užité grafiky.

Zanechal velké množství prací. D. volnou tvorbu reprezentovaly jak figurální výjevy, tak i krajiny a zátiší. Užitá tvorba zahrnovala ilustrace více než 80 knih, obálky více než 100 knižních titulů a bibliofilů, četná exlibris, návrhy poštovních známek. Nejčastěji spolupracoval s pražskými nakladatelstvími F. Topiče nebo Kvasničky a Hampla. D. maloval úspornou, ale výraznou linkou, kterou vertikálně protahoval postavy. Často užíval techniku dřevorytu a leptu. V závěru života se věnoval už jen grafice a ilustraci. Početné soubory grafik a kreseb byly uloženy ve sbírkách pražské NG a v brněnské MG. Během života i posmrtně mu byly uspořádány četné samostatné výstavy v českých zemích, účastnil se desítek kolektivních výstav doma i v Evropě. 1928 získal Strotorowovu cenu za dřevoryt *Schody*, 1930 čestné uznání na mezinárodní výstavě v Chicagu (dřevoryt *Zahradník*), 1936 na výstavě exlibris v Los Angeles a 1939 v soutěži o nejkrásnější knihu (za grafickou úpravu *Cigánských melodií* A. Heyduka Spolku českých bibliofilů). 1953 obdržel cenu za návrh výzdoby foyeru druhé galerie Národního divadla v Praze.

Od 1928 byl ženat s Vlastou, roz. Schättingerovou, spolu měli dva syny, Pavla (* 1935) a Ivana (* 1941). V Brně nese jeho jméno jedna z ulic v Řečkovících; 1994 byla v D. rodišti otevřena jeho stálá expozice.

D: volná tvorba, výběr: Břehy (cyklus dřevorytů), 1923–24; Bedřich Smetana, 1924; Malostranské zahrady (cyklus 12 litografií), 1948; samostatné výstavy, výběr: Praha, SČUG Hollar, 1931, 1941, 1947, 1955, 1975; Praha, Galerie Práce, 1950; Praha, Galerie Paleta, 2008, 2009; Brno, Vaňkova galerie, 1931; Brno, Galerie SVU, 1936; Brno, Dům umění, 1947; Brno, Kabinet umění, 1955; Brno, Grafický kabinet, 1962; PNP, Chrudim 1999, 2000; Brno, MZM, 2000; Opava, Slezské zemské muzeum, 2002; Liberec, Oblastní galerie, 2004; Plzeň, Státní vědecká knihovna, 2004; Benešov, Muzeum Podblanicka, 2009; Písek, kulturní prostor Sladovna, 2010; knižní ilustrace, výběr: J. W. Goethe, Utrpení mladého Werthera, 1925; J. Neruda, Povídky malostranské, 1927; týž, Arabesky, 1928; týž, Pražské obrázky – Trhání, 1929; týž, Prosté motivy, 1930; týž, Hřbitovní kvítí, 1941; A. Wenig, Žito čaroděj a jiné povídky o šibalstvích a kouzlech, 1928; K. H. Mácha, Marinka, 1929; A. Novák, Duše Brna a jeho kultura slovesná, 1932; B. Němcová, Babička, 1940; B. Beneš-Buchlovan, Kytická kvítí, 1942; K. Bochořák, Zapisník, 1943; M. Elpl, Marco Polo, 1944; týž, Tři zlaté poháry, 1947; V. Beneš Třebízský, Z letopisů a kronik; Pohádky a pověsti karlístejnského havrana, 1950; W. M. Thackeray, Růže a prsten, 1950; K. Světlá, Můj Ještěd, 1951; A. V. Šmilovský, Za ranních červánků, 1952; H. Malířová, Pohádky, 1953; I. S. Turgeněv, Lovcovy zápisky, 1954 (nedokončeno); J. Pilař, Popelka, 1955. **L:** A. Wenig, P. D., in: Úsvit 6, 1925, č. 11; A. Veselý, P. D. – Grafik a malíř, in: Sborník Hollar 8, 1931/32; J. B. Svrček, Moderní výtvarné umění na Moravě – P. D., 1933; K. Harain, Knižní umění P. D., in: Sborník Hollar 18, 1942; K. Štika, P. D. zemřel, in: tamtéž 24, 1954; J. Hoffmeisterová, Don Quijote v české grafice, in: tamtéž 27, 1955; H. Kusáková-Knozová, Notizen zur frühsozialen Grafik P. D., in: SPFFBU, F 8, 1964; K. Holešovský, K ilustracím tvorby brněnského období P. D., in: Brno v minulosti a dnes, 1963; M. Žáčková, P. D., diplomová práce, FF MU Brno 1998; Toman 1, s. 160; K. Svobodová, Umělec spjatý s Brnem, in: Rovnost 27. 9. 1979; SČSVU 2, s. 45–46; Saur 27, s. 405; B. Stehlíková, P. D. mimo Brno, 2001, s. 79–82; A. Strnadová, P. D. (1899–1954), výběr z grafické tvorby, 2004; M. Trnka,

Šumavské kořeny P. D., in: Rodopisná revue (Jihočeská univerzita, České Budějovice) 2004, č. 1, s. 6–9; B. Stehlíková, Abeceda lásky, 2009, s. 49–52. **P:** Český Dub, Muzeum Podještědí a v majetku Ivana D., Praha, osobní pozůstalost.

IVAN DILLINGER, MARIE MAKARIUSOVÁ, TOMÁŠ SEKÝRKA

DI LOTTIOVÁ, Vlasta viz KÁLALOVÁ-DI LOTTIOVÁ, Vlasta

DIMMER, Friedrich, * 7. 11. 1855 Praha, † 7. 3. 1926 Vídeň (Rakousko), lékař-oftalmolog

Od 1873 studoval medicínu na univerzitách v Praze a Vídni, kde byl 1878 promován. Poté pracoval jako asistent na obou očních klinikách vídeňské všeobecné nemocnice: 1880–83 u F. K. Arlta, 1883–84 u E. Jaegera a 1885–87 u svého švagra E. Fuchse. V letním semestru 1884 suploval po Jaegerově smrti vedení II. oční kliniky; 1885 se habilitoval. Jako řádný profesor byl postupně přednostou všech čtyř rakouských očních klinik (Innsbruck 1895–1900, Štýrský Hradec 1900–10, I. vídeňská 1910–15, II. vídeňská 1916–26); všechny zmodernizoval. Ve Štýrském Hradci byl 1902/03 děkanem lékařské fakulty. Pod Jaegerovým vlivem se zaměřil na výzkum očního pozadí pomocí oftalmoskopie a stal se jejím průkopníkem. Zkoumal světelné reflexy sítnice a anatomii i fyziologii žluté skvrny, korekturu afakie brýlemi, chorobné změny v oku při příjici; sestrojil první použitelný přístroj pro bezreflexní fotografii očního pozadí (Funduskamera, zvaná také D. aparát, byla jako průkopnické dílo přijata do mnichovského Technického muzea). Jeho jméno vstoupilo do oftalmologické literatury i v eponymech D. dystrofie a D. keratitis nummularis. 1901–25 byl D. korespondujícím členem Společnosti pro podporu německé vědy, umění a literatury v Čechách.

D: výběr: Beiträge zur Pathologie der Netzhautabhebung, in: Wiener medizinische Presse, 1886; Syphilitische Erkrankungen des Auges und Blenorrhoea conjunctivae, in: E. Finger, Lehrbuch der Syphilis, Wien 1886; Der Augenspiegel und die ophthalmoskopische Diagnostik, Leipzig – Wien 1887, 2. vyd. 1893, 3. vyd. Leipzig 1921; Die ophthalmoskopischen Lichtreflexe der Netzhaut, in: Wiener medizinische Presse, 1891; Zur Gläsercorrection bei Aphakie, in: Zehender's klinische Monatsblätter für Augenheilkunde, 1891; Noch einmal die Gläsercorrection bei Aphakie, tamtéž 1892; Beiträge zur Anatomie und Physiologie der Macula lutea des Menschen, Leipzig – Wien 1894; Ein Apparat zur Photographie des Augenhintergrundes, in: Xe Congrès d'Ophtalmologie, Luzern 1904, s. 143n.; Die Photographie des Augenhintergrundes, Wiesbaden 1907.

L: L. Eisenberg, Das geistige Wien 2, Wien 1893, s. 85; J. Pagel, Biographisches Lexikon hervorragender Ärzte des 19. Jahrhunderts, Berlin – Wien 1901, s. 395; I. Fischer, Biographisches Lexikon der hervorragenden Ärzte in den letzten 50 Jahren 1, Berlin – Wien 1932–33, s. 317; L. Schönbauer, Das medizinische Wien, Wien 1947, s. 417; E. C. Kelly, Encyclopedia of Medical Sources, Baltimore 1948, s. 112; ÖBL 1, s. 186; E. Lesky, Die Wiener medizinische Schule im 19. Jahrhundert, Graz – Köln 1965, s. 221, 224, 494; R. Fellner – W. Höflechner, Die Augenheilkunde an der Universität Graz, Graz 1973, s. 59n., 152n., 164n.; BL 2, s. 255; H. Wyklicky, Zur Geschichte der Augenheilkunde in Wien: 100 Jahre II. Universitäts-Augenklinik, Wien 1984, s. 65n.; Czeike 2, s. 37n.; A. Mišková – M. Neumüller, Společnost pro podporu německé vědy, umění a literatury v Čechách (Německá akademie věd v Praze), 1994, s. 53, 111; DBE 2, s. 549n.

PAVEL ČECH

DINGLER, Heinrich, * 3. 2. 1800 Zweibrücken (Německo), † 3. 3. 1871 Vídeň (Rakousko), podnikatel ve strojírenském, potravinářském a chemickém průmyslu

Syn Emila Maxmiliána D., jehož rodina pocházela z Rýnské Falce a jenž založil a vydával vědeckou revui *Polytechnisches Journal*. V mládí odešel do Rakouska a usadil se ve Vídni. Tam kapitál, který měl brzy k dispozici, investoval do vlastní strojírenské firmy Dinglersche Maschinenfabrik. Začátkem 50. let založil v Ruzyni (Praha) řepný cukrovar. 1853 začal podnikat také v ostravské průmyslové oblasti. V Moravské Ostravě postavil cukrovar, který v 60. letech vyhořel. D. již výrobu neobnovil a na jeho místě vybudoval rafinerii petroleje, dováženého z naftových polí v Haliči, a výrobu parafinových svíček a ceresinu. Nedaleko založil velký parní mlýn. Později zakoupil naftová pole u Boryslavi v Haliči (nyní Ukrajina). Řízení tamních podniků brzy předal synu Augustinovi, ruzyňský cukrovar zeti. Sám vedl jen strojírenskou továrnu ve Vídni. Rafinerie petroleje 1880 vyhořela a vzhledem k silící konkurenci v tomto odvětví průmyslu nebyl provoz podniku obnoven. Augustin D. prodal pozemky podnikateli Raimanovi, který tam zřídil továrnu na výrobu střešní lepenky.

L: Slezsko 6, s. 32; Myška, s. 87.

P: Archiv města Ostravy, Drapalova sbírka, kart. 28.

JANA BRABENCOVÁ

DINTER, Oskar, * 1. 5. 1906 Kyjev (Ukrajina), † 1993?, báňský odborník, pedagog

S rodiči odešel z porevolučního Ruska, 1924–30 vystudoval obor hornického inženýrství na Vysoké škole báňské (VŠB) v Příbrami. Poté krátce působil na Ústavu hornictví II a úpravnictví VŠB, 1932–42 byl provozním inženýrem na dole Masaryk v Týnci u Nýřan (těžba černého uhlí v Plzeňské pánvi), potom do skončení války soukromým konzultantem. Po osvobození pracoval 1945–46 jako závodní na dole Masaryk, 1946–50 náměstek ředitele národního podniku Západočeské uhelné doly, 1950–51 závodní v železnorudném dole v Nižné Slané na středním Slovensku. 1951–55 řídil Průmyslovou školu hornickou v Banské Štiavnici. 1955–73 působil na Hornicko-geologické fakultě VŠB v Ostravě jako profesor na katedře úpravnictví; byl jejím vedoucím a 1956 až 1960 proděkanem fakulty. Zasloužil se o modernizaci studijního oboru úpravnictví na VŠB a jeho začlenění do mezinárodního kontextu. Od 1949 se věnoval výzkumné a expertní činnosti v oboru úpravy rud, nerudných surovin a uhlí, zejména problémům drcení, mletí a rozdrůžování surovin. Napsal řadu učebnic a skript. 1966 obdržel Řád práce.

D: Úprava nerostných surovin, 1957; Drcení a mletí nerostných surovin, 1984.

L: Kdo je kdo v Československu 1, 1969, s. 148; Historie a současnost báňského školství v českých zemích, 1996, s. 120; V. Trantina a kol., Velký slovník osobností vědy a kultury příbramského regionu, 2001, s. 52n.

PAVEL VLAŠIMSKÝ

DIRMOSER, Oswald, * 28. 2. 1875 Brno, † 6. 2. 1938 Baden u Vídně (Rakousko), strojírenský odborník, balistik

Syn Alexandra D., mistra v textilní továrně v Brně, později v Bílsku (nyní Bielsko-Biala, Polsko). Vystudoval reálku v Bílsku. Potom sloužil jako jednoroční dobrovolník, 1895 až 1899 jako důstojník u dělostřelectva. Do válečné školy nebyl přijat, ukončil aktivní vojenskou činnost a 1899 začal navštěvovat přednášky z oboru strojírenství na vídeňské technice. 1903 získal inženýrský diplom a stal se asistentem na katedře strojírenství. V následujícím roce nastoupil jako konstruktér děl, později vedoucí oddělení v plzeňské Škodovce. 1910 začal přednášet jako docent všeobecného strojírenství na vídeňské technice. 1914 přešel do vídeňské centrály podniku Škoda a do rozpadu monarchie tam působil jako technický referent. Specializoval se na konstrukci hlavní děl (mj. 30,5 cm-Mörser M/11, obléhací houfnice L/15). Během působení na vysoké škole získal 1917 čestný titul Dr. ing. h. c. a později od 1918 mimořádnou a 1937 řádnou profesuru z oboru stavby děl. V odborných statích se zabýval především problematikou vnitřní balistiky. Měl bratra Richarda D. (1872–1919).

D: Festigkeitsberechnung von Hochleistungsgeschützrohren mit natürlicher und künstlich gehobener Elastizitätsgrenze, 1931.

L: ÖBL 1, s. 187; BL 1, s. 256; NDB 3, s. 741.

P: Podnikový archiv Škoda Plzeň, osobní spis.

JANA BRABENCOVÁ

DIRMOSER, Richard, * 14. 6. 1872 Brno, † 23. 3. 1919 Plzeň, strojírenský odborník, balistik

Syn Alexandra D., mistra v textilních továrnách v Brně a později v Bílsku (nyní Bielsko-Biala, Polsko), bratr Oswalda D. (1875–1938). Vystudoval brněnskou techniku, kde 1895 získal titul inženýra. Do 1897 učil na státní živnostenské (řemeslnické) škole v Bílsku. Pak odešel do Brna, kde do 1900 pracoval jako konstruktér parních strojů v První brněnské strojírně, a. s. Následující období, až do rozpadu monarchie 1918, působil v konstrukčním oddělení plzeňské Škodovky se zaměřením na vývoj vyráběných děl, 1914 se stal hlavním konstruktérem. Na počátku války byl pověřen úkolem nově zkonstruovat vybavení pro těžké motorizované pozemní dělostřelectvo a vyzbrojení bitevních lodí rakousko-uherského námořnictva, především zlepšit stabilitu jejich podstavců (lafety). Pod jeho vedením vznikly mj. lafety pro 30,5 cm Mörser M/11; 38 cm houfnice M/16 či 24 cm obléhací děla M/16. Propagoval zavedení technických norem do strojírenství.

L: ÖBL 1, s. 187; BL 1, s. 256; NDB 3, s. 741.

P: Podnikový archiv Škoda Plzeň, osobní spis.

JANA BRABENCOVÁ

DIRRE, Ondřej, * 14. 11. 1610 Olomouc, † 21. 11. 1669 Olomouc, římskokatolický kněz, biskup

Pocházel z měšťanské rodiny, studoval na jezuitské univerzitě v Olomouci, na níž získal 1631 doktorát filozofie a 1639 teo-

logie. 1634 byl vysvěcen na kněze a stal se farářem v Novém Jičíně. Během švédské okupace 1643–50 pobýval v Brně. Doklady o jeho jmenování do úřadů a hodností se dochovaly neúplně. Těšil se velké náklonnosti olomouckého biskupa arcivévody Leopolda Viléma. 1650 byl doložen jako oficiál olomouckého biskupství, kterým se zřejmě stal jen dočasně. Téhož roku byl jmenován arcijáhнем znojenským, 1653 navíc i děkanem ve Svitavách. 1655 se uváděl jako probošt kolegiální kapituly v Brně, 1657 obdržel opět úřad oficiála, 1658 i generálního vikáře. Olomoucká kapitula se zdráhala ho přijmout, i když biskup to navrhoval 1655 a znovu 1657, stalo se tak pravděpodobně až 1658. V kapitule získal 1665 hodnost scholastika, 1668 olomouckého arcijáhna. Vrcholu své dráhy dosáhl 1668 jako světící biskup a titulární biskup nikopolský. Stal se jedním z mála příslušníků měšťanského původu, který pronikl do olomoucké kapituly s naprostou převahou šlechticů. Zanechal rozsáhlé knihovny v Olomouci a Brně, kde byl až do smrti proboštem kapituly. V knihovnách se kromě literatury teologické a právníkové, nezbytné výbavy pro činnost generálního vikáře a oficiála, nacházela též bohemica, např. česká gramatika Benedikta Vavřince z Nudožer, Veleslavínův *Kalendář historický*, četné polemiky Václava Šturma proti jednotě bratrské, Balbínova *Diva Turzenensis, Historiae regni Boiemiae* zřejmě biskupa Jana Dubravia, *Ars bene moriendi* olomouckého kanovníka Karla Ludvíka Zniovského. V soupisu D. obrazů figuruje též položka osmi obrázků vulgo Landschaften, jež naznačuje, že D. byl i milovníkem umění.

L: E. Gatz, Die Bischöfe des Heiligen Römischen Reiches 1648 bis 1803, Berlin 1990, s. 79 (s chybami).

MILOŠ KOUŘIL

DISMAN, Miloslav, *27. 4. 1904 Bělá pod Bezdězem, †29. 4. 1981 Praha, rozhlasový režisér, pedagog, zakladatel rozhlasového recitačního dětského souboru

Vystudoval vyšší reálku v Jičíně a na Žižkově (Praha; 1918 až 1920). Od 1922 působil jako učitel na obecných školách v Novém Boru, Mšenu (Jablonec nad Nisou), Bezdězu, Náhlově pod Ještědem a Dolní Poustevně. 1924–26 vykonával vojenskou prezenční službu. Složil odborné pedagogické zkoušky (1927) a 1930–32 absolvoval Školu vysokých pedagogických studií v Praze. V té době byl již odborným učitelem na Masarykově pokusné reformní škole v Praze-Nuslích (1930–35) a externě spolupracoval s pražským Radiojournalem. Podílel se na přípravě přednášek a scének ve školském a vzdělávacím odboru. 1935 se stal kmenovým pracovníkem Československého rozhlasu. Vedle přednášek pro školské vysílání a práce s dětským rozhlasovým souborem převzal i funkci reportéra, mj. z pohřbu T. G. Masaryka (1937), X. všesokolského sletu (1938) nebo z pietního přenesení ostatků K. H. Máchy na Vyšehradský hřbitov (1939). V době

ohrožení republiky 1938 připravoval tzv. Okénka, publicistické pořady, které měly posilovat národní vědomí a odhodlání bránit Československo. Za nacistické okupace navázal spojení s Národním revolučním výborem inteligence, odbojovou skupinou, jejímiž vůdčími osobnostmi byli mj. V. Vančura nebo L. Linhart. Patřil k organizátorům a reportérům povstaleckého rozhlasu v květnových dnech 1945. Po osvobození se stal prvním předsedou revoluční závodní rady Československého rozhlasu, v němž působil i v dalších letech jako reportér. D. patetický přednes přibližoval posluchačům atmosféru XI. všesokolského sletu (1948), rozhlasového studia MEVRO na pražském Výstavišti (1948) i celostátních spartakiád (1955, 1960, 1965). Pracoval však jako režisér (od 1952 vedoucí režisér) programů pro děti a mládež, a to až do odchodu do penze (1971). Uplatňoval se i v divadle a přednášel na loutkářské fakultě DAMU. Především však připravoval program a režíroval recitační sbor mládeže, který se postupně proměnil ve stálý rozhlasový dětský soubor a později dostal do názvu D. jméno (Dismanův recitační a divadelní soubor – DRDS). Před mikrofonem poprvé vystoupil 1931 ve stylizované reportáži *Podblanické děti návštěvou v Praze*. K nejslavnějším programům patřily sborové recitace Máchova *Máje* (1936) a Bezručovy básně *Ostrava* (1937). V poválečných letech se DRDS stal školou předních hlasatelů (J. Šusterová, B. Švarc), rozhlasových režisérů (J. Horčíčka, E. Sadková) a redaktorů (J. Jirů, K. Kyncl). D. výchovou prošli i herci (A. Vránová, J. Vala, J. Vinklář, J. Hlaváčová, V. Postránecký), kteří soubor označovali za skvělou školu uměleckého přednesu a českého jazyka. Vystupoval v něm i básník a dramatik P. Kohout. Od 1951 působí DRDS jako stálá součást Československého (Českého) rozhlasu. Účinkoval v desítkách inscenací a D. pro něj režijně připravil např. *Zahradu* od J. Trnky (1960), hru *Achilleus* nebo básnickou pohádku V. Nezvala *Anička skřítek a Slaměný Hubert* (1964).

Vedle rozhlasu a pedagogického působení se D. věnoval dětskému divadlu. Spolu s M. Mellanovou a V. Vaňátkem organizovali akci Pražské divadlo dětem a iniciovali vznik mnoha dětských ochotnických scén. Za německé okupace přenesl D. některé inscenace na jeviště Intimního divadla (např. *Broučci* podle J. Karafiáta). Později externě vyučoval na pražské AMU (1959–70), působil v Mezinárodní organizaci loutkového divadla (UNIMA) a vedl československou sekci Mezinárodní organizace divadel pro děti (ASSITEJ).

D: Československý rozhlas v boji, 1945; Paprsek, 1950; Sborové recitace, 1949, 1952; Výchova dětí a mládeže pro spolupráci před mikrofonem, 1952; Pracovníci čs. rozhlasu ve službách květnové revoluce, in: Kapitoly z dějin Československého rozhlasu, 1967–1968; Dětský projev a dramatický přednes, 1968; Receptář dramatické výchovy; divadelní hra: Tři medvídka, 1951; vzpomínková kniha: Hovoří Praha, 1975; soupis in: LČL 1, s. 548.

L: A. Dolenský (ed.), Kulturní adresář ČSR, 1934, s. 71; KSN 3, s. 361; Kdo je kdo v Československu 1, 1969, s. 149; MČE 2, s. 130 a 6, s. 914; PSN 1, s. 562; LČL 1, s. 547–548 (kde další literatura); ČBS, s. 109; R. Běhal, Kdo je kdo v sedmdesátileté historii českého rozhlasu, 1996, s. 59n.; Tomeš 1,

s. 235–236; Knapík, s. 70; E. Ješutová a kol., *Od mikrofonu k posluchačům*, 2003, passim; Ottova encyklopedie ČR 2, 2006, s. 106; E. Ješutová a kol., 99 uměleckých osobností rozhlasu, 2008, s. 27–28.

P: Knihovna Divadelního ústavu Praha (též rkp.).

MILOSLAV MARTÍNEK

DISTL, Bohumír, * 8. 8. 1883 *Anina u Rešity (Rumunsko)*, † 21. 3. 1953 *Praha*, bankovní úředník, hudební skladatel, spisovatel, dramatik, publicista

Narodil se v tehdy uherském Banátu. V dětství přišel do Kladna, odkud rodina pocházela a kde žil D. strýc, novinář a veseloherní dramatik Jaroslav D. (1870–1899). V Kladně vychodil obecnou školu, v Praze nižší české gymnázium. Od 1899 publikoval v *Národních listech* šachové úlohy. Ve studiích pokračoval na pražské německé obchodní akademii, kde maturoval. Vzdělání si prohluboval na cestách v zahraničí, rok v Paříži a dva roky v Londýně. Po návratu do Prahy zkusil zprvu uplatnit své umělecké ambice jako skladatel drobných forem, písní a pochodů, z nichž některé vydal (*Romance*, *Letní noc*, *Pochod smolařů*, *Pochod praktikantů*), od 1905 jako stálý dopisovatel hudebního listu *The Musical Standard* (do 1914). Od 1906 si zajistil existenci jako bankovní úředník pražské Živnostenské banky, kde pracoval až do 1941. Odbornými články přispíval do finančních časopisů, zejména do *Bankovního věstníku* a *Hospodářských zpráv*, 1943 vydal větší práci *Distlova Finanční a dopravní soustava průběžných konosamentů*. Současně se snažil prosadit jako dramatik. Napsal několik nenáročných veseloher z maloměstského prostředí (*Knoflík*, 1909, *Boj o kostru*, 1911, *Kde je tatínek?*, b. d.) a aktovku *Bubeník* (1918) z doby Napoleona. Scénicky byla uvedena pouze hra *Lidičky* (1916). Novelistické a básnické práce shrnul do obšírné knihy črt a veršů *Rozmarné črty české a německé. Verše české a německé. Hudební črty anglické, české a německé. Šachové hry* (1914), novely s milostnou tematikou zařadil do sbírky *Duha lásky* (1916). D. literární díla, včetně poslední práce, jediné samostatné básnické sbírky *Krystaly duše* (1942, 1945), byla hodnocena jako epigonská.

L: J. Kunc, Kdy zemřeli? Přehled českých spisovatelů a publicistů zemřelých od 1. 1. 1937 do 31. 12. 1962, 1962, s. 41; OSND 2/1, s. 141; MSN 2, s. 281; KSN 3, s. 364; LČL 1, s. 548–549.

P: Biografický archiv ÚČL Praha; texty tří her D. a dvou her Jaroslava D. v knihovně Divadelního ústavu Praha; drobné skladby D. uloženy v Hudebním oddělení Národní knihovny, Praha.

MARCELLA HUSOVÁ

DÍTĚ, Emanuel, * 15. 12. 1820 *Slaný*, † 9. 10. 1872 *Praha*, malíř, fotograf

Do 1859 byl uváděn jako portrétní malíř, od června 1860 provozoval v Praze fotografickou živnost. Symbióza malby s fotografií se projevovala v tvorbě chromofotografií a poměrně častém kolorování vlastních snímků, zejména vizitek. Ojedinele se věnoval také místopisné fotografii. K nejpoz-

ruhodnějším D. dílům náležely portréty osobností ze shakespearovských oslav provozovaných v Novoměstském divadle 1864. Část souboru byla uložena v divadelním oddělení Historického muzea NM v Praze. Po D. smrti ateliér do 1874 vedla manželka Marie, s níž měl dva syny, Dominika (* 1846), malíře a fotografa, a Emanuela (1862–1944), malíře, pedagoga a fotografa.

D: kolektivní výstavy: Výstava fotografie, Rudolfinum Praha, 1914; Sto let české fotografie, UPM Praha, 1939; Fotografie v Praze 1839–1914, Muzeum hl. města Prahy, 1986; Fotografie v Čechách 1839–1914, Galerie hl. města Prahy, 1990.

L: P. Scheufler, Osobnosti fotografie v českých zemích do roku 1918, 2009; týž, Fotograf a malíř E. D., in: Kladenské noviny 13. 10. 1993, s. 7; týž, Pražské fotografické ateliéry 1839–1918, in: Acta musei Pragensis 1, 1987, 2, 1989; NEČVU 1, s. 139; Z. Wirth, Stará Praha, 1940, 1942; H. Volavková, První dvě generace pražských fotografů, in: Fotografický obzor, 1939, č. 10–11, s. 105–110; Toman 1, s. 160.

PAVEL SCHEUFLER

DÍTĚ, Emanuel, * 22. 9. 1862 *Praha*, † 24. 7. 1944 *Praha*, malíř

Syn malíře a fotografa Emanuela D. (1820–1872), u kterého získal první znalosti malířské techniky. 1880–82 studoval na pražské AVU u F. Čermáka a A. Lhoty, od 1882 pak díky podpoře mecenáše A. Olivy spolu s L. Maroldem na Akademii v Mnichově, nejprve u N. Gysise a O. Seitze, od 1886 v ateliéru prof. A. von Liezen-Mayera. 1889–92 jako stipendista Klárovy nadace procestoval Itálii a v Římě si zařídil ateliér v Palazzo Venezia, kde pracoval spolu s B. Knüpferem. 1903 až 1925 byl profesorem figurální kresby a malby na pražské VŠUP.

Zpočátku se věnoval historickým námětům v duchu naturalistické tendence mnichovské orientace, záhy však v D. tvorbě převládla náboženská témata. Již v Mnichově vznikl obraz sv. Jana Nepomuckého jako almužníka pro kostel tohoto světce v Kutné Hoře, objednaný A. Olivou. Během pobytu v Itálii detailně poznal díla renesančních mistrů a upoutala jej vnitřní hloubka náboženského umění. Prvního úspěchu dosáhl obrazem *Stavba Hladové zdi v Praze*, oceněným ČAVU a zakoupeným ministerstvem kultu a vyučování. Po návratu do Prahy 1892 pracoval zejména pro řád křižovníků s červenou hvězdou, ale i pro jiné řády a pražské kostely. Příležitostně se začal věnovat portrétu (podobizny A. Olivy, biskupa J. Doubravy, MUDr. E. Maixnera). Množství zakázek a pedagogická práce způsobily, že soudobých výstav se zúčastňoval zřídka. Dva roky byl členem SVU Mánes (1898–1900), po většinu života byl členem JUV.

D: kolektivní výstava: 67. výstava JUV, Praha, 1933; obrazy: Stavba Hladové zdi v Praze za Karla IV., 1888 (státní hrad Karlštejn); Panna Marie, královna máje, 1889–1892 (Říčany, sirotčinec A. Olivy); Sv. Bartoloměj, 1892 (Hostouň u Prahy, kostel sv. Bartoloměje); Sv. Jiří, 1894 (Praha-Hloubětín, kostel sv. Jiří); Sv. Václav, 1896 (Praha, Strakova akademie, dnes Úřad vlády ČR); Nanebevzetí P. Marie, 1896 (Zlonice, kostel Nanebevzetí P. Marie); Sv. Tří

Králové na cestě (objednáno pro kostel sv. Františka při klášteře křižovníků s červenou hvězdou v Praze, dnes NG Praha); Madona (kopie obrazu z římského chrámu Santa Maria Maggiore; Velehrad, bazilika P. Marie); Pieta (Linz, Landesgalerie); Sv. Kateřina Sienská (objednáno pro klášter dominikánů v Praze, dnes Galerie moderního umění Hradec Králové).

L: Thieme – Becker 9, s. 333; J. L., Malíř E. D., in: Umění (Štenc) 16, 1944 až 1945, s. 118n.; Toman 1, s. 161n.; NEČVU 1, s. 139; Saur 28, s. 11n.; A. Filip – R. Musil, Neklidem k Bohu. Náboženské umění v Čechách a na Moravě v letech 1870–1914, 2006, passim.

TOMÁŠ SEKYRKA

DÍTĚ, Emerich Theodor, * 30. 10. 1841 Humpolec, † 20. 11. 1913 Humpolec, textilní podnikatel

Otec Martin D. a matka Josefa, roz. Skorkovská († 1913), pocházeli z Humpolce, z rodin soukenických mistrů. Řemeslu se D. vyučil u otce. Během vandru pracoval v textilní továrně v Bílsku ve Slezsku (dnes Bielsko-Biala), kde se seznámil se strojní výrobou. 1864 se oženil, složil mistrovské zkoušky a byl přijat do humpoleckého živnostenského společenstva soukeníků. Zařídil si domácí dílnu o dvou stavech, na nichž pracoval s manželkou Karolínou, roz. Hruškovou (1839–1911), dcerou humpoleckého měšťana a soukenického mistra. V podnikání se mu dařilo, vsadil na rozvoj textilního strojírenství. 1870 založil v Humpolci továrnu na vojenské sukno, vlněné látky a příkrývky, která sehrála ve vývoji humpoleckého soukenictví významnou roli. 1873 získal za oblek předvedený na světové výstavě ve Vídni první ocenění. 1879 věnoval císaři Františku Josefovi I. ke stříbrné svatbě lovecký oblek, který utkal i ušil. Za zásluhy o rozvoj textilnictví dostal velkou zlatou medaili Viribus unitis a byl jmenován dvorním dodavatelem, 1893 následoval zlatý záslužný kříž s korunou, 1895 rytířský řád Františka Josefa I., od 1897 mohl užívat vyznamenání císařského orla na štítu a v pečeti. D. působil také jako člen humpolecké městské rady. Byl otcem pěti dětí, z nichž tři se dožily dospělosti. Syn Bohumil (1867–1943) pracoval v otcově podniku, Ladislav (1871–1911) byl právníkem. Dcera Růžena (* 1875) se provdala za vojenského lékaře Adolfa Švandu z Hradce Králové. 1907 D. prodal továrnu se všemi budovami, dělnickými domy a soukromou vilou. Odešel na odpočinek a odstěhoval se do nově postaveného domu. Do smrti spolupracoval s místním živnostenským společenstvem.

L: H. Palánová, Proměny humpoleckého soukenictví v 2. polovině 19. století a na počátku 20. století (bakalářská diplomová práce), Filozofická fakulta MU Brno 2007 (kde další literatura a prameny); J. V. Lukášek, Dějiny soukenického průmyslu v Humpolci, 1946, passim; J. Preiss (ed.), Český průmysl textilní slovem i obrazem, 1909, nestr.

P: SOA Třeboň, matrika narozených římskokatolického farního úřadu Humpolec, kniha 6, 1838–1849, pag. 98; matrika narozených evangelického farního úřadu Humpolec, sv. 4, 1831–1858, s. 72, 93; tamtéž, sv. 5, 1859–1877, s. 101n., 135n., 171n., 207n., 231n.; matrika oddaných evangelického farního úřadu Humpolec, sv. 7, 1859–1902, s. 10; Městský úřad Humpolec, matrika zemřelých evangelického farního úřadu VI, 1896–1945, s. 246; Archiv NTM Praha.

JANA BRABENCOVÁ

DÍTĚTOVÁ (vl. jm. Kalabzová), Jana, * 7. 10. 1926 Plzeň, † 9. 11. 1991 Praha, herečka

Pocházela z rodiny hospodského. Zájem o divadlo v ní od útlého dětství podporovala matka. V rodišti D. navštěvovala baletní školu, účinkovala jako nejmladší sólistka v dětských rolích v operetách a pohádkách v plzeňském Městském divadle. V deseti letech odešla s rodiči do Prahy, kde studovala gymnázium a 1940–41 také hereckou školu E. F. Buriana, která však byla záhy uzavřena. Během války vystřídal několik krátkých divadelních angažmá v kladenském Městském divadle (1941–43), v pražském Intimním divadle (1943–44). Po osvobození hrála u E. F. Buriana na scéně D 46 (1945–46), v divadle Československého filmu (1946–48), Divadle státního filmu (1949–50), od 1951 až do konce kariéry byla členkou smíchovského Realistického divadla, jehož herecký soubor patřil k nejlepším v Praze. D. tam začínala rolemi mladých temperamentních dívek v českém klasickém repertoáru i v inscenacích současných dramatiků (Drdovy *Hrátky s čertem*, Tylův *Strakonický dudák*, Goldoniho *Mirandolina*, Čapkův *Loupežník*). Záhy dozrála k psychologicky náročnějším rolím (Raněvská v Čechovově *Višňovém sadu*, Lída Matysová v Kohoutově *Takové lásce*, Desdemona v Shakespearově *Othellovi*, Anda v Štollově *Možná je na střeše kuň ad.*). Úlohy ve hrách Osbornových, Ingeových či Capotových jí pak zajistily přední místo mezi herečkami její generace. Jejím projevu nechyběl hluboký vnitřní prožitek a emocionalita. K vyjádření charakteru postav citlivě používala výrazové a mimické prostředky, uměřenou intonaci i gestikulaci. Dokázala na jevišti i stárnout (Irma v Langerově *Obrácení Ferdýše Pištory* nebo její poslední role Teti v Topolově *Hodině lásky*).

Brzy ji objevila i filmová kamera. Jako šestnáctiletou ji režisér Miroslav Cikán obsadil do role Boženky Šourkové, dcery drožkáře (Jindřich Plachta), v komedii *Karel a já* (1942). Úspěch tohoto filmu D. na několik let typově zařadil. Během války hrála ve filmu nejčastěji mladičké naivky (*Šťastnou cestu*, režie O. Vávra, 1943; *U pěti veverek*, režie M. Cikán, *Jarní píseň*, režie R. Hrušínský, 1944; *Bludná pouť*, režie V. Binovec, *Prstýnek*, režie M. Frič, 1945). S Fričem natočila po válce (1947) ještě další komedii *Políbek ze stadionu*. V 50. letech ztvárňovala na filmovém plátně nejčastěji uvědomělé hrdinky usilující o lepší zítřky, jak v příbězích ze současnosti, tak v tendenčních historických snímcích (*Bylo to v máji*, *Zocelení*, 1950; *Dovolená s Andělem*, *Anna proletářka*, 1952; *Psohlavci*, 1955; *Májové hvězdy*, 1959). Koncem desetiletí se uplatnila i ve dvou závažnějších dílech, a to v Kadárově a Klosově dramatu *Tam na konečné* (1957) a Krškové filmu *Cesta zpátky* (1958). V šedesátých letech se na plátně neobjevila, s jedinou výjimkou, kterou byla adaptace Kunderova románu *Žert*, natočená 1968 J. Jirešem. D. vytvořila významnou roli novinářky a někdejší svazačky Heleny Zemánkové, ženy manipulované hlavním hrdinou (J. Somr). Film byl brzy po svém dokončení stažen a dlouhá léta zakázán. D. se do konce života

dočkala převážně jen menších a epizodních rolí stárnoucích žen, maminek a babiček ve filmech *Návraty* (1972), *Jakou barvu má láska* (1973), *Dým bramborové natě* (1976, zdravotní sestra Žofka Šimonová), *Babičky dobíjejte přesně!*, *Evo, vdej se!* (1983), *Prodloužený čas*, *S čerty nejsou žerty* (1984, babička Máchalová). Objevila se i ve dvou divácky velmi úspěšných komediích Marie Poledňákové *Jak vytrhnout velrybě stoličku* (1977) a *Jak dostat tatínka do polepšovny* (1978). Její poslední filmovou epizodou se 1986 stala role vrátné v dramatu *Operace mé dcery*.

D. často dostávala příležitost v rozhlasu, dabingu, televizních hrách (*Konec velké epochy*, 1966; *Souboj*, 1969; *Ten kůň musí pryč*, 1975; *Případ Platfus*, 1985; *Naděje má hluboké dno*, 1988) a seriálech *Rodina Bláhova*, *30 případů majora Zemana* a *Rozpaky kuchaře Svatopluka*.

Nejvlastnějším působištěm D. však zůstalo divadlo. Na jevišti i ve filmu se často setkávala s hercem Zdeňkem Dítětem, který však nebyl jejím příbuzným. Byla dvakrát vdaná. Poprvé za filmového režiséra Vladimíra Vlčka (* 1919), jejím druhým manželem se stal herecký kolega Josef Vinklář (1930–2007), s nímž měla syna, výtvarníka Jakuba Vinkláře (* 1955).

L: FPH 1, s. 78–79 (se soupisem filmových rolí); ČBS, s. 109; Tomeš 1, s. 236; Jakub Vinklář, J. D. – Vzpomínky z lásky, 1998; Josef Vinklář, Pokus o kus pravdy, 1993; M. Fikejz, Český film, herci a herečky 1, 2006, s. 198–200; www.cfn.cz.

P: Institut umění – Divadelní ústav Praha, biografické sbírky.

MARIE MAKARIUSOVÁ

DITL, Augustin, * 13. 6. 1905 Josefův (Jaroměř), † 29. 5. 1985 Praha, odborník sdělovací techniky

Po maturitě na gymnáziu v Praze (1923) absolvoval 1928 na Přírodovědecké fakultě UK matematiku a fyziku a získal titul RNDr. Během studia začal pracovat ve Vojenských telegrafních dílnách, prvním vědeckovýzkumném pracovišti svého druhu v ČSR. Věnoval se vývoji vojenské bezdrátové telekomunikační techniky. Výsledky výzkumu předložil v doktorské disertační práci. Od 1953 působil ve Výzkumném ústavu pro sdělovací techniku A. S. Popova (VÚST, založen 1952). 1957 obhájil titul CSc. 1960–72 byl zaměstnán ve Výzkumném ústavu spojů. 1973–81 spolupracoval s Československou televizí a 1982–83 se vrátil jako pracující důchodce do VÚST. Zajímal se o základní teoretické otázky směrových spojů na velmi krátkých elektromagnetických vlnách, o frekvenční, impulsové a pulsní kódové modulace a související širokopásmový přenos signálu. Učinil dva objevy a formuloval k nim příslušné zákonitosti. V 50. letech přednášel techniku směrových spojů a způsobů modulace nosné vlny na ČVUT v Praze a na Technické univerzitě ve východoněmeckém Ilmenau. Kromě učebních skript publikoval tři velká díla, která byla přeložena do němčiny. V českých, německých a dalších odborných časopisech publikoval více než sto odborných článků a referátů. Získal několik domácích i zahraničních patentů a řadu uznání za vědeckou práci.

D: Hystereze železa při vysoké frekvenci, in: Časopis československých matematiků a fyziků 58, 1928, s. 332–345; Soustavy s modulovanou nosnou vlnou, 1960 (2. vyd. 1961); Směrové reléové spoje, 1961; Kódová modulace, 1963; Poznámka ke kvantizačnímu hluku v soustavách s impulsové kódovou modulací, in: Slaboproudý obzor 24, 1963, s. 435–438; Nelineární zkreslení přenášeného signálu v soustavě s kmitočtovou modulací, in: tamtéž 45, 1984, č. 6, s. 259–262.

L: Odešel RNDr. A. D., CSc., in: Slaboproudý obzor 46, 1985, č. 8, s. 403.

P: Archiv NTM Praha, soupis prací A. D. publikovaných před 1962.

LADISLAV MERGL

DITTEL, Leopold, * 29. 5. 1815 Fulnek, † 28. 7. 1898 Vídeň (Rakousko), lékař-chirurg, urolog

Pocházel z židovské rodiny Abrahama D. a Marianny, roz. Oppenheimové. 1847 přestoupil ke katolické víře. (Narození bývá uváděno i 15. 5.) Vystudoval šest tříd gymnázia v Opavě, dva poslední (filozofické) ročníky v Brně a lékařskou fakultu ve Vídni. Po promoci 1840 neměl prostředky na akademickou kariéru, a tak pracoval jako praktický lékař v soukromém Zinkově gymnasticko-ortopedickém ústavu ve Vídni a v létě (1842–47) jako lázeňský lékař v Trenčianských Teplicích. Získané úspory mu umožnily v zimě zdokonalovat si vzdělání na vídeňských klinikách a v soukromých kursech (mj. u J. Škody a K. Rokitanského). 1848 D. nastoupil jako sekundář ve vídeňské všeobecné nemocnici. Strídal oddělení, až 1853 zakotvil jako sekundář a později asistent na chirurgické klinice J. Dumreichera. Napsal několik prací s ortopedickou tematikou, mj. o koňské noze (1851), vbočené noze (1852), vybočení páteře (1853) i stojí při zánětu kyčelního kloubu (1856).

Jako soukromý docent operativní chirurgie se 1856 habilitoval, 1861 se stal primářem III. chirurgického oddělení všeobecné nemocnice a 1865 byl jmenován mimořádným profesorem chirurgie; od 1872 byl koexaminátorem lékařské fakulty. Na oddělení jako jeden z prvních ve Vídni zavedl Listerovy antiseptické zásady a endoskopické vyšetřování. Pochopil, jaké diagnostické i terapeutické možnosti nabízí antiseptika a cystoskopie v chirurgii močopohlavní soustavy. Proslul jako vynikající chirurg, vynálezce nástrojů (D. sonda, D. cévka) i operačních metod. Významné byly též D. pokusy na zemřelých k objasnění funkce kloubů nebo močového měchýře.

Obohatil i břišní chirurgii, jako první prováděl resekci střeva a primární steh u uskřinuté kýly s počínající gangrénou. Specializoval se na urologii, zavedl kaučukovou cévku řezem v podbřišku, vypracoval techniku odstraňování nádorů močového měchýře, 1880 reformoval indikace operací močových kamenů a do chirurgické praxe vrátil vysoký řez. 1890 zavedl vlastní metodu laterální prostatektomie. Své myšlenky ověřoval pokusy v duchu Rokitanského a Škodovy školy. Řádnou profesuru po Dumreicherovi 1880 nepřijal. Stal se (1890) dvorním radou, obdržel řadu vyznamenání a řádů. 1891 odešel do výslužby; po Billrothově smrti byl 1895 zvolen předsedou Společnosti lékařů ve Vídni. Dožil se zřízení urologie-

Toto je pouze náhled elektronické knihy. Zakoupení její plné verze je možné v elektronickém obchodě společnosti eReading.